

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Katarina Kostelac

**STAVOVI UČITELJA I STUDENATA O SVIRANJU NA SATU
GLAZBENE KULTURE**

DIPLOMSKI RAD

Osijek, 2019.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU FAKULTET ZA
ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

**STAVOVI UČITELJA I STUDENATA O SVIRANJU NA SATU
GLAZBENE KULTURE**

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Metodika glazbene kulture

Mentor: doc. dr. sc. Vesna Svalina

Student: Katarina Kostelac

Matični broj: 2868

Modul: B modul

Osijek, rujan, 2019.

Zahvaljujem svojoj mentorici doc. dr. sc. Vesni Svalini na pomoći i vođenju pri pisanju ovog diplomskog rada.

Veliko hvala mojim roditeljima i suprugu na razumijevanju i podršci tijekom studiranja.

SAŽETAK

Glazbena se nastava mijenjala i razvijala kroz povijest. Prema Nastavnom planu i programu za osnovnu školu, nastavna područja razredne nastave su pjevanje, sviranje, elementi glazbene kreativnosti i slušanje glazbe. Sviranje je po prvi put uvedeno u hrvatske općeobrazovne škole donošenjem nastavnoga programa iz 1958. godine.

Djeca su od rođenja u doticaju s glazbom. Ona žele i vole sudjelovati u različitim glazbenim aktivnostima i naš zadatak je, kao učitelja, da im to omogućimo. Sviranjem djeca aktivno sudjeluju u nastavi, pospješuju svoju stvaralačku aktivnost te lakše i potpunije shvaćaju glazbu.

U ovom diplomskom radu provedeno je istraživanje kojim su se željeli ispitati stavovi studenata i učitelja o sviranju na satu glazbene kulture. U istraživanju su sudjelovali studenti druge, treće, četvrte i pete godine Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku te učitelji na području Vukovarsko-srijemske i Osječko-baranjske županije. Analiza rezultata pokazala je da studenti i učitelji uglavnom imaju negativna iskustva i stav prema sviranju i neće svirati svojim učenicima na satu glazbene kulture.

Ključne riječi: glazbena kultura, nastava, stavovi, studenti, sviranje, učitelji

SUMMARY

Music instruction has changed and evolved throughout history. According to the Primary School Curriculum, the teaching fields are singing, playing, elements of musical creativity and listening to music. With the adoption of the 1958 curriculum, playing was introduced into Croatian general education schools.

Children are in contact with music since birth. They want and love to participate in different music activities and it is our task, as teachers, to enable them to do so. By playing, children are actively involved in class, enhancing their creative activities and understanding music more easily.

In this master thesis, research was conducted to examine the attitudes of students and teachers about playing music culture lessons. In this study, students from the second, third, fourth and fifth years of the Faculty of Education in Osijek and teachers in the Vukovar-Srijem and Osijek-Baranja counties participated. Analysis of the results showed that students and teachers generally had negative experiences and attitudes toward playing and would not play to their students in music culture classes.

Keywords: music culture, teaching, attitudes, students, playing, teachers

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
2.	RAZVOJ GLAZBENE NASTAVE KROZ POVIJEST	2
2.1	Glazbeno obrazovanje do početka 15. stoljeća.....	2
2.2	Glazbeno obrazovanje u doba renesanse, reformacije i protureformacije.....	2
2.3	Glazbeno obrazovanje u 17. i 18. stoljeću.....	3
2.4	Glazbeno obrazovanje 19. stoljeća	4
2.5	Glazbeno obrazovanje 20. stoljeća	5
2.6	Waldorfska pedagogija	7
2.7	Orff-Schulwerk – dječje glazbeno stvaralaštvo	7
2.8	Glazbena nastava u Hrvatskoj	9
3.	KURIKULUM	10
3.1	Vrste kurikuluma	10
3.2	Umjetničko područje u Nacionalnom okvirnom kurikulumu.....	12
4.	KOMPETENCIJE UČITELJA	18
4.1	Kompetencije učitelja za poučavanje glazbe.....	18
5.	EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE – STAVOVI UČITELJA I	20
5.1	Cilj istraživanja i istraživačka pitanja.....	20
5.2	Sudionici istraživanja	20
5.3	Postupci i instrumenti za prikupljanje podataka.....	21
5.4	Rezultati i rasprava	21
5.4.1	Anketni upitnik za studente.....	21
5.4.1.1	Studenti koji sviraju	23
5.4.1.2	Studenti koji ne sviraju	24
5.4.1.3	Područja u nastavi glazbene kulture.....	25
5.4.1.4	Treba li izbaciti sviranje iz Nastavnog plana i programa i pitanje	26

5.4.1.5	Orffov instrumentarij	27
5.4.2	Anketni upitnik za učitelje	28
5.4.2.1	Učiteljice koje sviraju	29
5.4.2.2	Učiteljice koje ne sviraju.....	32
5.4.2.3	Nastavna područja u glazbenoj kulturi	33
5.4.2.4	Treba li izbaciti sviranje iz Nastavnog plana i programa i pitanje	35
5.4.2.5	Orffov instrumentarij	36
6.	ZAKLJUČAK	37
7.	LITERATURA.....	39

1. UVOD

Glazba je sastavni dio čovjekova života. Uz glazbu, učenici nižih razreda izražavaju svoje emocije, osjećaje, pozitivne odnose, osjećaj pripadanja.

Prema Nastavnom planu i programu, nastavna područja razredne nastave u osnovnoj školi su pjevanje, sviranje, slušanje glazbe i elementi glazbene kreativnosti. Područje slušanja glazbe jedino je obvezno područje u nastavi. Nastavu glazbene kulture izvodi učitelj koji, prema otvorenom modelu nastave, bira ostale aktivnosti kakva je, između ostalog, sviranje. Učenici vole sate glazbene kulture i kada mogu biti aktivni na njima, pjevati, svirati. Također, nastava je uz sviranje na nekom od instrumenata, primjerice sintisajzer, aktivnija i učenike potiče na aktivno slušanje, aktivan glazbeni odnos, na bolji doživljaj glazbe i na poboljšanje učiteljevih kompetencija za izvođenje nastave glazbene kulture. Sviranjem glazbu doživljavamo intelektualno i emocionalno te razvijamo glazbeni sluh.

Ovim se istraživanjem želi utvrditi imaju li učitelji i budući učitelji pozitivne stavove o sviranju na satu glazbene kulture te sviraju li oni svojim učenicima jer su razredni učitelji ti koji mogu svoj djeci omogućiti glazbeno obrazovanje u skladu s propisanim kurikulumom i materijalnim uvjetima škole.

„U glazbenoj nastavi trenutno je najveći je naglasak stavljen na reproduktivne glazbene aktivnosti te na upoznavanje umjetničkih glazbenih djela slušanjem glazbe, dok se o glazbenom stvaralaštvu mnogo govori, ali se vrlo rijetko na njega nailazi u praksi“ (Svalina, 2013: 271).

Stavovi studenata/učitelja o glazbenom obrazovanju su rezultat složenog sklopa okolnosti: društvenog i kulturnog okruženja, stvarnog glazbenog potencijala i sposobnosti, znanja i vještina studenata/učitelja, njihovog glazbenog obrazovanja i iskustava aktivnog muziciranja prije i za vrijeme studija te psiholoških konstrukta samoprocjene, samopouzdanja, samoučinkovitosti i očekivanja (Nikolić, 2017).

2. RAZVOJ GLAZBENE NASTAVE KROZ POVIJEST

2.1 Glazbeno obrazovanje do početka 15. stoljeća

Glazbena nastava mijenjala se kroz povijest pa tako i sam njen razvoj rastao je tijekom povijesti. Početci glazbene nastave sežu još od staroga vijeka u državama staroga Istoka kao što su Egipat, Mezopotamija, Indija i druge. U svojoj knjizi, Kurikulum nastave glazbene kulture i kompetencije učitelja za poučavanje glazbe, u povijesnom pregledu glazbene nastave, Svalina (2015) navodi prema Pavlekoviću kako su Starogrčki filozofi svoje glazbenike nazivali odgajateljima države, a obrazovanog čovjeka glazbenim čovjekom ili anér musikós.

U srednjem vijeku veliki značaj glazbi i njenom razvoju pridonosi crkva. U crkvenim su školama učenici pjevali (psalme, korale, himne...). Također, osnivane su škole pjevanja – Schole Cantorum.

2.2 Glazbeno obrazovanje u doba renesanse, reformacije i protureformacije

Nakon srednjeg vijeka, dolazi vrijeme renesanse, humanizma, reformacije i protureformacije. Velika se pažnja stavljala na tjelesni odgoj i zdravlje. Znanosti poput fizike, mehanike i geometrije dobile su svoje mjesto u nastavnom planu i programu kao i nastava povijesti. Učiteljski je poziv bio cijenjen i izuzetno važan prema Martinu Lutheru te se broj škola povećao, ali nastava nije trajala duže od dva sata dnevno.

U vrijeme protureformacije Isusovci osnivaju brojne škole, uglavnom gimnazije. U to je vrijeme glazba bila okrenuta kapelnim i katedralnim zborovima. Svaka je katedrala imala školu koja je učila čitati s lista, glazbenu notaciju, kontrapunkt i liturgiju. Također, glazba je tada imala puno bolji položaj u općeobrazovnom sustavu školovanja. Svaki se tjedan glazba radila četiri sata, a posebno se njegovalo pjevanje. Nisu sva djeca mogla biti uključena u zbor (Preussner, 1953, prema Svalina, 2015; Rojko, 1996).

Učitelji glazbe tada su se nazivali kantorima i imali su vrlo značajno mjesto. Svaki je učitelj morao biti muzikalan i tomu se obraćalo dosta pozornosti. U nastavi su se koristili udžbenici i pjesmarice, a u njima su bili sadržane najvažnije činjenice s područja glazbene teorije (Svalina, 2015).

2.3 Glazbeno obrazovanje u 17. i 18. stoljeću

Nadalje, što se tiče glazbenog obrazovanja u 17. i 18. stoljeću, događaju se značajne društvene i kulturne promjene. Pozornost se stavlja na dijete i njegovu prirodu. Bitna osoba ovog razdoblja je Jan Amos Komensky, češki pedagog, koji je u svome djelu *Velika didaktika* iznio opću teoriju odgoja i obrazovanja, objasnio didaktičke principe i novu organizaciju stupnjevanja školovanja (tablica 1). On razrađuje sustav jedinstvene škole za čitav narod i ujedno je to prvi jedinstveni sustav obrazovanja u povijesti u kojemu su obuhvaćena sva životna razdoblja i svi stupnjevi školovanja (Svalina, 2015).

Prema Komenskom osnovna škola traje šest godina i nastava se izvodi na materinjem jeziku.

Tablica 1. Stupnjevito školovanje prema J. A. Komenskom

Stupanje školovanja	Dob	Životno razdoblje
Odgoj u obitelji	1.-6. g.	Djetinjstvo
Škola materinjeg jezika	6.-12. g.	Dječastvo
Latinska škola/gimnazija	12.-18. g.	Mladenaštvo
Akademija	18.-24. g.	Zrelost

Među istaknutim filozofima 17. stoljeća, spomenut će se John Lock. Lock je smatrao kako je dijete tabula rasa tj prazna ploča. To bi značilo da u djetetu nema ničega kada se ono rodi, nikakvih ideja, a sve što dijete spozna dolazi iz iskustva i nauči se tijekom života. Nadalje, što se glazbe tiče, njegovo je mišljenje kako je ona gubitak vremena za dijete:

„Smatra se da je sviranje srodno plesu, a vještu ruku na nekom instrumentu mnogi ljudi visoko cijene. Ipak, ono oduzima čovjeku jako puno vremena, čak i kad bi htio postići sasvim običnu vještinu u tome, i često ga tjera u takvo neobično društvo, da mnogi smatraju kako je kudikamo bolje da je štedio svoje vrijeme. Ja sam opet rijetko čuo od ljudi, čuvenih zbog svojih sposobnosti ili poslova, da je itko bio hvaljen ili cijenjen zato što se isticao u glazbi, tako da ja smatram da od svih stvari koje se nalaze na popisu korisnih znanja njoj treba dati posljednje mjesto.“ (Lock, 1967:165)

Istaknuti barokni skladatelji su: Johan Sebastian Bach, François Couperin, Henry Purcell, Antonio Vivaldi i mnogi drugi. Većina skladatelja poduku je imala kod kuće, iz obitelji (otac, stric, brat...) ili privatnu poduku.

U Italiji je postojala glazbena naobrazba za siromašnu i napuštenu djecu, ali obrazovala su se i plemićka djeca (Svalina, 2015).

O osamnaestom stoljeću i istaknutom filozofu tog vremena, J. J. Rousseau, Rojko ističe kako su njegove ideje naišle na značajan odjek i – iako nisu sve realizirane (jer nisu ni mogle biti), bitno su odredile mnoga kasnija razmišljanja o nastavi u općeobrazovnoj školi (Rojko, 2012).

„U svom Emilu iznio je Rousseau i neke poglede na glazbeni odgoj. Tako, primjerice, on zastupa tezu da dijete mora prvo praktično muzicirati pa tek onda učiti note, da pjesme koje dijete pjeva moraju odgovarati njegovoj dobi i da Emil mora sam pronalaziti pjesme. Ono po čemu je Rousseau možda najznačajniji jest njegova spoznaja da glazbena nastava zadaje učenicima velike teškoće zbog komplicirane i teško razumljive notacije. Smatrajući da učenike bezuvjetno treba osposobiti za samostalno čitanje (pjevanje) nota, on je predložio sustav bilježenja poznat pod nazivom brojčane metode. Ta metoda, koja, usput rečeno, nije prihvaćena odmah nego tek mnogo kasnije, toliko pojednostavnjuje čitanje nota da je Rousseauov zahtjev kako učenici moraju biti glazbeno pismeni postao sasvim realan.“ (Rojko, 2012: 11)

2.4 Glazbeno obrazovanje 19. stoljeća

Devetnaesto stoljeće je donijelo velik preokret i promjene i u društvu i u gospodarstvu. Također, donijelo je i mnoštvo ideja glazbenoj nastavi u osnovnoj školi. Od istaknutih važnih osoba toga stoljeća svakako je Johann Heinrich Pestalozzi. Švicarski pedagog, cijeli je svoj život posvetio odgoju i obrazovanju pri čemu je povezivao teoriju s praksom. Prema njemu, odgojem treba ostvariti odgoj glave, srca i ruke. Obitelj, majka, ali i škola imaju ulogu u odgoju morala djeteta.

Također, Pestalozzi govori kako se trebaju učiti jednostavniji i lakši sadržaji u početku, a kasnije teži i složeniji (Zaninović, 1988, prema Svalina, 2015). Pestalozzi je izuzetno cijenio glazbu i smatrao je kako je ona važna za djetetov odgoj i obrazovanje. Po njemu je najznačajnije bilo pjevanje.

U drugoj polovici devetnaestoga stoljeća, glazbom i njenim razvojem i poboljšanjem nastave glazbe bavi se njemački pedagog Hermann Kretschmar (1848.-1924.). Kretschmar smatra da je glazba i njezin odgoj presudan za razvoj kulture jednoga naroda te on govori da se glazbeno obrazovati treba i glazbeno opismenjivati (Svalina, 2015).

Kretschman je reformirao njemačku glazbenu nastavu u osnovnoj školi. On je rekao: „Budućnost njemačke glazbe leži u školi.“ Kretschmar je smatrao da je dobar glazbeni odgoj presudna stvar za razvoj glazbene kulture jednog naroda. Osobitu važnost pripisivao je slušanju glazbe. Smatrao je da glazbena nastava mora biti sastavni dio cjelokupnog obrazovanja, a glazbeno opismenjivanje njen sastavni dio. Njegovom je zaslugom 1914. godine zabranjeno pjevanje po sluhu bez razumijevanja u osnovnoj školi (Schünemann, 1932, prema Rojko, 2012).

2.5 Glazbeno obrazovanje 20. stoljeća

Dvadeseto je stoljeće ujedno i doba novih pedagoških pravaca. Nakon Prvog svjetskog rata uslijedile su mnoge promjene i oporavak društva. Počele su se nazirati neke određenije koncepcije glazbene nastave u općeobrazovnoj školi te Rojko navodi kako se može govoriti o tri smjera takvih razmišljanja. Prvi smjer čini koncepcija zasnovana na pjevanju a vista i glazbenoj teoriji. To je koncepcija koja glazbenu nastavu u osnovnoj školi zasniva na logici stručne glazbene nastave. Prema drugom se načinu razmišljanja stavlja naglasak na njegovanje pjesme i pjevanja te razvijanje glasovne i govorne tehnike. Treći je smjer odraz Pokreta za umjetnički odgoj (Kunsterziehungsbewegung). Točnije, radi se o shvaćanju koje zagovara umjetnički odgoj, na način da će učenika suočiti s umjetničkim djelom koje će djelovati na njega razvijajući mu umjetnički ukus. Drugim riječima, to je ona koncepcija kojoj je moto odgoj za glazbu putem glazbe (Rojko, 2012).

Kod značajnih pokreta treba svakako izdvojiti Pokret za umjetnički odgoj (gore spomenut). Pokret se počeo razvijati krajem 19. stoljeća, a potaknuo ga je Alfred Lichtwark. Njegova su načela bila načelo originalnosti, fantazije, osjećanja i vlastitog izražavanja. (Gudjons, 1994, prema Svalina, 2015). Također, Lichtwark je osnovao Društvo učitelja za njegu umjetničkoga odgoja. U prvom planu umjetničkog je odgoja doživljaj umjetničkog djela, a nastava se doživljava kao umjetnička kreacija. Umjetnost je u središtu sustavnoga odgoja pa tako i glazba, naročito pjevanje, pridonosi umjetničkom odgoju.

Krajem 19., a početkom 20. stoljeća javlja se pokret radne škole. Kao novi reformni pravac, pokret se javlja jer je „stara škola“ oslabila i previše naglašavala intelektualizam. Pokret se javljao u dva pravca, jedan je predvodio Georg Kerschensteiner, a drugi Hugo Gaudig.

„Pravac ili pokret radne škole ispočetka je – kao što je poznato – značio ručni rad te je, kao posljedica toga, uveden i predmet s tim nazivom. U sljedećoj, višoj fazi, radna škola postaje

nastavnim načelom koje vrijedi za sve djelatnosti u školi. Treća, još viša faza je prijenos toga načela na duhovni rad. Sve te faze imale su i svoj odraz na glazbenu nastavu. Kako svako glazbeno obrazovanje podrazumijeva i svladavanje određenih tehnika (pjevačkih, govornih, instrumentalnih), to, eto, pruža mogućnost aktualizacije ideje radne škole u prvom i drugom značenju.“ (Rojko, 2012: 13)

Kerschensteinerov je smjer manualan (smatra se ocem strukovne škole), a njegova načela su: samostalnost, stjecanje znanja praktičnim radom, učenje na samoj stvari, samoprovjera uspjeha i kooperativno učenje. Gaudig za razliku od Kerschensteinerja zagovara koncept radne škole slobodne duhovne djelatnosti. Takva se škola, osmi oslanjanja na fizički rad, orijentira i na samostalan učenički rad i sve njegove oblike. Prema Gudjonsu škola postoji zbog učenika, stoga bi se trebala baviti učeničkim problemima i njihovim aktivnostima. (Bognar i Matijević, 2007, prema Svalina, 2015).

Ficker napominje kako je učenike potrebno zainteresirati i potaknuti da se glazbeno opismenjuju te da zavole glazbu i počnu se njome baviti – pjevati i muzicirati. Glazbom se treba odgajati za život u zajednici. Glazbu djeca u školi uče pjevati, ali i tjelesno osjećati, kroz pokrete i ples. Tako će se provoditi ritamsko-melodijske vježbe. Učenici će učiti notni zapis i pisati note. Također, provodit će se glazbeni diktat na način da učitelj svira, a učenici zapisuju ton koji su čuli. Učenike će se poticati na ritamsku i melodijsku improvizaciju (Ficker, 1932, prema Svalina, 2015).

Na ranije spomenut pokret za umjetnički odgoj nadovezuje se pokret za mlade tj Pokret mladeži ili Jugendbewegung. U pokretu glazba ima važnu ulogu pa se osim naziva Jugendbewegung koristi i naziv Jugendmusikbewegung (Carter, 2009, prema Svalina, 2015). Glavni pobornik ovog pokreta je Fritz Jöde. On je posebno naglašavao važnost zajedništva mladeži koji je ostvariv njihovim većim aktiviranjem. Jöde nastoji afirmirati narodne pjesme i povezati ih s plesom i igrom (Rojko, 2012).

„Njemački povjesničari glazbenog odgoja govore dosta kritički o Jugendbewegungu ističući kako oslanjanje na staru njemačku narodnu pjesmu uz pratnju lutnje ili gitare, kao i glazbeni odgoj bez čvrstog programa ali s „maksimumom razvijanja osobnosti,“ predstavlja ipak svojevrsnu zakašnjelu romantiku u vrijeme kad slavu njemačke glazbe pronose Mahler, Reger, Pfitzner i Strauss i kad Schönberg čini prve korake u dodekafoniji.“ (Rojko, 2012: 13)

U okviru Jugendmusikbewegung održavala su se savjetovanja, natjecanja u pjevanju, istraživanja narodne pjesme, oživljavanje narodnih instrumenata i plesova i dr. Pokret se proširio i na Austriju i Švicarsku (Rojko, 2012).

2.6 Waldorfska pedagogija

U pregledu povijesti glazbene nastave, posebno će se istaknuti waldorfska pedagogija. Začetnik i utemeljitelj waldorfske pedagogije je Rudolf Steiner, a utemeljio ju je 1919. godine. Prva waldorfska škola osnovana je u njemačkom gradu Stuttgartu i bila je namijenjena djeci radnika u tvornici cigareta Waldorf-Astoria. Danas u svijetu postoji preko tisuću škola, a u Hrvatskoj su dvije, u Zagrebu i Rijeci.

Steiner se služio metodom eklekticizma. Svoju je pedagogiju izgradio crpeći znanje iz različitih izvora. Škola i njezin rad smatraju se vrlo kontroverznima. Škole su specifične po svojim obilježjima poput ovih: nemaju ravnatelja, umjetnost i obrt ih osobito zanima, pojedini se predmeti poučavaju nekoliko tjedana, a metode i nastavni sadržaji prilagođuju se razvojnim fazama učenika (Paschen, 2013).

Waldorfska pedagogija zasnovana je na antropozofskom pogledu na svijet. To bi značilo da svako ljudsko biće, individualno, ima pravo razviti se do kraja svojih mogućnosti, najviše koliko može te se zbog toga tu pedagogiju često naziva onom ka slobodi (Svalina, 2015).

Ono što je za ovu pedagogiju bitno jest euritmija. U njoj se ujedanjuju glazba, ples tj scenski izraz, govor i tjelesne vježbe. Euritmijom se nastoji uskladiti razvoj duha i tijela. Osim toga, ona se koristi i u terapijske svrhe.

„Euritmije nema bez glazbe, stoga je pjevanje i muziciranje na dnevnom redu. Škola nudi osnovna glazbala te formira pjevačke i instrumentalne zborove. Muziciranje se uvježbava po sluhu, a tek kasnije po notama. Izbjegava se moderno atonalno urlanje.“ (Bezić, 1999)

Velika se pozornost obraća na umjetnost i takav tip vođenja nastave. Tako su zastupljeni predmeti slikanje, crtanje, plastično oblikovanje, dramsko i govorno izražavanje te sviranje, pjevanje i euritmija. Svi učenici uče svirati jedan ili više instrumenata (blok-flauta, violina...) dvanaest godina svog školovanja (Chodkiewicz, 2008, prema Svalina, 2015).

2.7 Orff-Schulwerk – dječje glazbeno stvaralaštvo

Koncept Orff-Schulwerk nazvan po njegovom osnivaču, Carlu Orffu, snažno je utjecao na razvoj glazbene pedagogije. Carl Orff bio je njemački skladatelj. Njegova ideja bila je omogućiti učenicima da sami mogu stvarati glazbu i samostalno ju izvoditi, a ne samo pjevati ili plesati uz pratnju učitelja koji je uglavnom svirao glasovir. Isprva je nastao ksilofon, instrument kojeg je Orff napravio bio je poput afričke marimbe, ali jednostavniji. Zatim uvodi

brojne udaraljke, metalofon (ksilofon je bio drveni, a metalofon metalni), blok-flautu, gitaru, lutnju, čelo i violu. (Orf, 1963, prema Svalina, 2015). Udaraljke su zvonca, timpani, triangl, bubnjevi, činele, kastanjete, štapići i drugi (Košta i Desnica, 2013). Svi instrumenti zajedno nazivaju se Orffov instrumentarij.

Carl Orff izradio je koncept (zajedno sa suradnicom Gunild Keetman) kojeg je nazvao Musik für Kinder – Orff-Schulwerk. Schulwerk je riječ nastala od riječi die Schule (škola) i das Werk (rad). Upravo ta riječ je pokazivač da bi djeca trebala učiti aktivno i na kreativan način. Glazba je povezana s pokretom, plesom i govorom.

“Osnovni cilj Orffova sustava je omogućiti svakom djetetu da se glazbom izrazi pojedinačno i kao član grupe. Dijete može stvarati glazbu (zvukove) bez obzira na svoje poznavanje notnog pisma, slušanjem prema načelu nesputane improvizacije. Prema Orffu, "nesputana improvizacija" je kreativnost koju glazbeno znanje ne "sputava". U temelju Orffova sustava je pokret koji mora biti jednostavan, nesputan i kreativan. Glazbeni doživljaji započinju pokretom, ritmiziranim govorom i pjevanjem, nakon toga, kad dijete usvoji određena znanja, prelazi na sviranje instrumenata.” (Košta i Desnica, 2013: 28)

Ono što je još bitno za Orff-Schulwerk koncepciju jest to da ona nikako nije natjecateljskog duha i da djeca trebaju biti opuštena, a ne pod pritiskom i potrebom za natjecanje.

Ritam je početna točka izvođenja, a ostvaruje se udaraljka. Djecu se vodi kroz nekoliko faza glazbenog razvoja. Prva faza je otkrivanje zvukova i pokreta, druga imitacija, treća faza je improvizacija. Uz nju djeca razvijaju vještinu da sami mogu oblikovati nove obrasce. Zadnja faza razvoja jest stvaranje. U toj posljednjoj fazi stvaraju se forme tipa ronda, teme s varijacijama ili suite manjih dimenzija. Kroz navedene faze ne mora se prolaziti točno određenim redoslijedom (Shamrock, 1997, prema Svalina, 2015).

Rojko navodi kako je Orffovo stvaralaštvo uvijek „vezano“, točnije, provodi se prema nekom modelu i u okviru aktualne glazbene tematike. Orff ne preporuča slobodnu glazbenu improvizaciju jer, kako navodi, ona može odvesti u kaos (Rojko, 2012).

Carl Orff je osim Orff-Schulwerk koncepcije razvio i metodu glazboterapije koja se temelji na Orff-Schulwerku. U glazboterapiji se radi na tome da svatko dijete postigne svoj maksimum, a u skupnim aktivnostima da se uskladi s drugom djecom (Bruscia, 1988, prema Svalina, 2009). Djeca se aktivno uključuju u nastavu glazbe, potiče se razvoj njihovih vještina i sposobnosti. Djeci s posebnim potrebama treba omogućiti bavljenje glazbom kako bi se umanjile njihove poteškoće te poboljšao osobni rast i razvoj.

Orff nije dao teorijsko objašnjenje stvaralaštva, ali napominjao je kako se stvarati ne može na instrumentu kojeg dijete ne zna svirati. „Smisao je stvaralaštva, po Orffu, radost otkrivanja novoga, ali ono ima i spoznajnu vrijednost. „Tko je sam muzicirao takve forme i djelomično ih i sam stvarao improviziranjem, lakše će kao stvaralac shvatiti velika djela na osnovi plana takvih formi“ (ibid. 43). Improvizacijske vježbe – naročito one razvijenije – razvijaju osjećaj za formu, sposobnost oblikovanja i sposobnost improvizacije.“ (Rojko, 2012: 101)

2.8 Glazbena nastava u Hrvatskoj

Sviranje je po prvi put uvedeno u hrvatske općeobrazovne škole donošenjem nastavnoga programa iz 1958. godine (*Osnovna škola*, 1958). U tekstu programa iz 1965.godine (*Osnovna škola – Odgojno obrazovna struktura*, 1965: 230) navodi se da instrumenti „pridonose bržem, lakšem i potpunijem shvaćanju muzike i unose mnogo radosti u život razreda“ (Svalina, 2015: 92).

3. KURIKULUM

Kurikulum potječe od latinske riječi curriculum, a znači tijek ili slijed. Pojam kurikulum još uvijek nema jedinstveno značenje, iako su pisani mnogi znanstveni i stručni radovi te se vodile rasprave o njegovoj filozofiji.

Često se Nastavni plan i program smatra kurikulumom i ta dva pojma vode pod jedan pa stoga treba naglasiti kako kurikulum i Nastavni plan i program ne znače isto. Kurikulum u odgoju i obrazovanju je temelj cjelokupnog školskog sustava u Europi i svijetu.

Tumačenjem pojma kurikulumu bavili su se i brojni hrvatski znanstvenici poput Peko, 1999, Vican, Bognar, Previšić, 2007, Sekulić-Majurec, 2007, Cindrić, Miljković, Strugar, 2010 i još mnogi drugi. Peko (1999, 216) navodi kako kurikulum „sjedinijuje ciljeve, sadržaje, procese oblikovanja (metode, situacije, strategije) i vrednovanje“ (Vidulin i Bolić, 2015, 109-110). Prema Cindriću definicija kurikulumu glasi: „Kurikulum je i metodologija planiranja, izrade, razvoja, strukturiranja i upravljanja tijekom poučavanja i učenja“ (Vidulin i Bolić, 2015, 110 prema Cindrić i sur., 2010, 86).

Matijević (2010, prema Svalina, 2015) navodi kako danas u većini zemalja Europe, ali i SAD-a, izraz kurikulum sadržajno obuhvaća ciljeve, situacije, sadržaje, strategije i pitanja evaluacije. U SAD-u kurikulum se koristi od prve polovice dvadesetog stoljeća, a u europskim zemljama od kraja šezdesetih godina (Svalina, 2015).

U kurikulumu se prvo jasno definiraju ciljevi koje je potrebno ostvariti, a na kraju evaluacija. Ciljevi koji se definiraju moraju biti mjerljivi. Kurikulum moramo shvaćati u širem značenju gdje je učitelj njegov kreator (Svalina, 2015).

Hrvatski nacionalni okvirni kurikulum predstavlja temeljni i razvojni dokument odgojno-obrazovnog sustava Republike Hrvatske. „Nacionalni je zato što se odnosi usuglašeno na nacionalnoj razini, uvažavajući mišljenja društvenih, kulturnih, gospodarskih čimbenika, znanstvene i stručne javnosti, kao i samih građana“ (Nacionalni okvirni kurikulum, 2011, 16).

3.1 Vrste kurikulumu

Svalina (2015) navodi kako postoje različiti kurikulumski koncepti pa tako imamo zatvorene i otvorene, mješovite kurikulume, kurikulumi usmjereni na dijete, na nastavne predmete, spiralni kurikulumi te skriveni kurikulumi (Bognar i Matijević, 2007; Previšić, 2007; Matijević, 2010).

Istaknuti dominantni kurikulumi dakako su humanistički i funkcionalistički kurikulum, humanistički orijentiran na razvoj, a funkcionalistički na proizvod. Većina autora priklonjena je humanističkom kurikulumu koji je orijentiran na razvoj i ima otvoren pristup, usmjeren na učenika (Svalina, 2015).

Ako pak kurikulum gledamo po strukturiranosti, tada imamo otvoreni, zatvoreni i mješoviti tip kurikuluma. Onaj zatvoreni karakteristika je tradicionalnog tipa nastave, a danas se potiče i usmjerava na otvoreni kurikulum koji dozvoljava promjene i odstupanja od šturog držanja sadržaja, plana i programa. Učitelj ima slobodu sam organizirati i isplanirati svoj rad, koliko sati mu je potrebno za koju nastavnu jedinicu, hoće li ići nešto drugačijim redosljedom i slično. Kod zatvorenog tipa vrednovanje se uglavnom vrši testovima provjere znanja koja također sadrže tipove zatvorenih pitanja. Učitelj je autoritet, a učenik nema pravo na slobodu i individualnost te se tako nikako ne potiče njegovo samopouzdanje.

„Koncept zatvorenog kurikuluma doživio je veliku kritiku u Njemačkoj sedamdesetih godina prošloga stoljeća u vrijeme postmodernih kretanja u znanosti.“ (Svalina, 2015: 31)

Otvoreni kurikulum daje učitelju slobodu da sam organizira svoju nastavu. On daje samo okvirne upute unutar kojih se program mora realizirati. Poželjno je da način realizacije bude kreativan. Učeničeva inicijativa se posebno cijeni, njegova spontanosti i kreativnost. Teme ovog tipa kurikuluma moraju biti i jesu u skladu s potrebama i interesima učenika. (Vican, Bognar i Previšić, 2007, prema Svalina, 2015). Učitelji su u otvorenom kurikulumu voditelji i učenikovi suradnici, mentori. Oni aktivno stvaraju i pomažu djetetu u njegovom ostvaraju.

Rojko piše o problemu zatvorenog programa, a o otvorenosti programa kaže: „Stari je program bio svaštarski jer se mnoštvo različitih sadržaja i aktivnosti željelo „ugurati“ u vrlo ograničeno nastavno vrijeme. Po tome što je propisivao što se sve mora raditi u nastavi glazbe, program je bio zatvoren.“ (Rojko, 2012: 133) Otvoreni program učitelju daje slobodu da poučava i uči svoje učenike onome čemu on misli da je korisno i potrebno za njih te na takav način ne stavlja svu djecu u „isti kalup“ već svako učenika i razred smatra individualnom potpunom osobom sa njenim potrebama, mogućnostima i vještinama. Također, na takav će se način izbjeći uzaludno trošenje vremena i već ionako kratko vrijeme iskoristit će se na koristan i najbolji mogući način gdje je učenik taj koji je na vrhu piramide, kojemu se sve podređuje i zbog poradi kojega sve to danas i postoji.

„Nastavnik sam bira pjesme (s predloženoga popisa ili izvan njega) koje će s učenicima obraditi, sam bira skladbe koje će se slušati, slobodno odlučuje o obradi popularne glazbe, slobodno odlučuje o tome koje će se teme iz folklorne glazbe obrađivati u kojem

razredu. Otvorenost programa zasniva se, dakle, na povjerenju u nastavnika: on je kompetentan glazbeni stručnjak koji će najbolje moći procijeniti što je u četrdesetak minuta tjedno moguće ostvariti u konkretnom razredu a da to ima glazbeni smisao i trajnu vrijednost za učenike.“ (Rojko, 2012: 133)

3.2 Umjetničko područje u Nacionalnom okvirnom kurikulumu

Odgojno-obrazovna područja dijele se na: jezično-komunikacijsko, matematičko, prirodoslovno, tehničko i informatičko, društveno-humanističko, tjelesno i zdravstveno te umjetničko područje. Svako od navedenih područja je opisano u Nacionalnom okvirnom kurikulumu te su definirani ciljevi pojedinog područja i očekivana postignuća učenika. Glazba dakako pripada umjetničkom području (Vidulin i Bolić, 2015).

Razlog nastanka kurikuluma je taj što se uvidjelo kako je hrvatski obrazovni sustav imao niz slabosti (Svalina, 2015) te je zbog toga osmišljen i donesen kurikulum koji je imao cilj unaprijediti obrazovanje u našoj zemlji. Dakle, kurikulum je morao biti temeljen na hrvatskom društvenom i obrazovnom kontekstu, ali još k tome usklađen s europskim razvojnim trendovima. Kurikulum treba dati smjernice u ostvarivanju daljnjih promjena u odgajno-obrazovnom sustavu i biti temelj izradi školskih i predmetnih kurikuluma.

U Hrvatskoj se pojam kurikulum pojavljuje tek pred kraj prošloga stoljeća. Prvi dokument koji ima gotovo sve elemente kurikularnog pristupa je plan i program iz 1959. godine nazvan Osnovna škola – odgajno obrazovna struktura (1960).

2010. godine donesen je dokument pod imenom Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i opće obrazovanje u osnovnoj i srednjoj školi. Tim kurikulumom uspostavljen je okvir poučavanja, učenja i vrednovanja kroz obrazovanje. Definirana su obrazovna područja, ciljevi i kriteriji vrednovanja (Svalina, 2015).

„Nacionalni okvirni kurikulum sadrži sljedeće sastavnice: vrijednosti, ciljeve, načela (kao smjernice odgajno-obrazovne djelatnosti), metode i načine rada, odgajno-obrazovna područja te ocjenjivanje i vrednovanje učeničkih postignuća i škole. Naglasak je na interdisciplinarnom pristupu i na međupredmetnom povezivanju čime se osigurava holistički pristup u učenju.“ (Svalina, 2015: 34-35)

„Svrha je umjetničkoga područja osposobiti učenike za razumijevanje umjetnosti i za aktivan odgovor na umjetnosti svojim sudjelovanjem, zatim za učenje različitih umjetničkih sadržaja i razumijevanje sebe i svijeta pomoću umjetničkih djela i medija te za izražavanje

osjećaja, iskustava, ideja i stavova umjetničkim aktivnostima i stvaralaštvom.“ (NOK, 2011: 152)

U tablici 2 prikazani su ciljevi umjetničkoga područja i postignuća koja se očekuju od učenika za Glazbenu kulturu i umjetnost na kraju prvog odgojno-obrazovnog ciklusa, a to su prva četiri razreda osnovne škole.

Tablica 2. Ciljevi umjetničkog područja i očekivana postignuća učenika za Glazbenu kulturu i umjetnost na kraju prvog odgojno-obrazovnog ciklusa (NOK, 2011: 153-154, 156-157)

Ciljevi umjetničkog područja
<ul style="list-style-type: none"> • razviti zanimanje, estetsko iskustvo i osjetljivost te kritičnost za vizualnu, glazbenu, filmsku, medijsku, govornu, dramsku i plesnu umjetnost i izražavanje
<ul style="list-style-type: none"> • usvojiti temeljna znanja i pozitivan odnos prema hrvatskoj kulturi i kulturama drugih naroda, prema kulturnoj i prirodnoj baštini te univerzalnim humanističkim vrijednostima
<ul style="list-style-type: none"> • upoznati i vrjednovati umjetnička djela različitih stilskih razdoblja
<ul style="list-style-type: none"> • uočiti zakonitost razvoja umjetničkoga izraza u međupovezanosti s razvojem povijesnoga slijeda, filozofske misli i znanosti
<ul style="list-style-type: none"> • steći osnove pismenosti u svim umjetničkim područjima
<ul style="list-style-type: none"> • razviti komunikacijske vještine putem umjetničkoga izraza
<ul style="list-style-type: none"> • izraziti i oblikovati ideje, osjećaje, doživljaje i iskustva u svim umjetničkim područjima i oblicima te pritom osjetiti zadovoljstvo stvaranja
<ul style="list-style-type: none"> • upoznati, rabiti i vrjednovati različite izvore podataka, medije, tehnološke postupke i načine izražavanja za oblikovanje i predstavljanje umjetničkih iskaza
<ul style="list-style-type: none"> • istraživati različite materijale, sredstva i sadržaje umjetničkoga izraza
<ul style="list-style-type: none"> • steći razumijevanje i osobnu odgovornost za stvaralački proces te moći kritički procijeniti vlastiti izraz i iskaz drugih
<ul style="list-style-type: none"> • razviti samopoštovanje, samopouzdanje i svijest o vlastitim sposobnostima te mogućnostima njihova razvoja stvaralačkim aktivnostima
<ul style="list-style-type: none"> • razviti opažanje pomoću više osjetila, koncentraciju, sklonosti, radoznalost, spontanost, samostalnost i društvene vještine te, na temelju toga, razvijati individualnost i samosvojnost i želju za cjeloživotnim učenjem
<ul style="list-style-type: none"> • razviti praktično-radne vještine i kulturu rada samostalnim i skupnima oblicima

umjetničkih aktivnosti i učeničkoga stvaralaštva, što će moći primijeniti u svakodnevnomu životu
<ul style="list-style-type: none"> • razviti suradničke odnose i empatiju u zajedničkim aktivnostima i stvaralačkomu radu s vršnjacima, naročito onima s posebnim potrebama • razviti pozitivan stav i skrb za estetiku i kulturu životne okoline te aktivno sudjelovati u kulturnomu životu zajednice.
Glazbena kultura i umjetnost – Očekivana učenička postignuća za prvi ciklus
1. Opažanje, doživljavanje i prihvaćanje glazbene umjetnosti i stvaralaštva (percepcija i recepcija)
<p>Učenici će: ☐</p> <ul style="list-style-type: none"> • promatrati, uočiti i razlikovati umjetnički lijepo i vrijedno u prirodnom okružju i glazbenomu djelu te postupno proširivati opseg opažajnog perceptivnoga iskustva ☐ • izraziti svoje osjećaje, doživljaje, stavove na sinkretski i cjelovit način raznovrsnim umjetničkim oblicima i postupcima ☐ • pokazati koncentraciju i pamćenje (memoriju) tijekom opažanja ☐ • opisati vlastiti doživljaj glazbenoga djela ☐ • usvojiti temeljne pretpostavke i mjerila za razvoj pozitivnog stava o glazbenoj umjetnosti.
2. Ovladavanje sastavnicama glazbene umjetnosti i stvaralaštva
<p>Učenici će: ☐</p> <ul style="list-style-type: none"> • razlikovati osnovne sastavnice glazbenoga izraza (glasno-tiho, brzo-sporo, duboko-visoko, vokalno-instrumentalno) ☐ • uočiti glazbene cjeline koje se ponavljaju i koje se suprotstavljaju ☐ • zapaziti i iskazati jednostavne metro-ritamske obrasce ☐ • pjevanjem i sviranjem upoznati specifičnosti glazbenoga jezika i pisma ☐ • upoznati glazbala po zvuku i izgledu.
3. Sudjelovanje u glazbenim aktivnostima te izražavanje glazbenom umjetnošću i stvaralaštvom
<p>Učenici će: ☐</p> <ul style="list-style-type: none"> • izražavati se kreativno putem što više osjetila (vokalno, slušno, motorički, vizualno, digitalno) ☐ • izraziti svoje ideje, osjećaje i doživljaje glazbenom aktivnošću ☐

- samostalno ili u skupini izvoditi jednostavne glazbene zadatke
- upoznati osnove glazbene pismenosti
- pokazati zadovoljstvo i izraziti radost sudjelovanja u glazbenim aktivnostima i stvaralaštvu
- glazbenim aktivnostima jačati samopoštovanje i vježbati samokontrolu.

4. Komunikacija, socijalizacija i suradnja glazbenim doživljajem i izrazom

Učenici će:

- surađivati s drugima, pogotovo s učenicima s posebnim potrebama i poteškoćama u razvoju
- učiti dijeliti odgovornost i vježbati ustrajnost pri glazbenim aktivnostima
- izraziti pripadnost, zajedništvo, suživot i snošljivost glazbenim aktivnostima.

5. Razumijevanje i vrjednovanje glazbene umjetnosti i stvaralaštva

Učenici će:

- opisati vlastiti doživljaj glazbenoga djela i usporediti ga s drugima
- razlikovati i vrjednovati umjetnički lijepo i vrijedno glazbeno izražavanje
- iskazati samokritičnost prema vlastitom glazbenom stvaralaštvu, jednako u stvaranju i izvođenju
- usavršavati sposobnosti afirmativnog izražavanja i stvaralačke kritike pri vrjednovanju vlastitih ostvarenja i ostvarenja drugih.

Što se tiče glazbenih područja i nastavnih sadržaja, o tome se više govori u Nastavnom planu i programu za osnovnu školu koji je službeno stupio na snagu 2006./07. godine. Dokument je donesen četiri godine ranije nego NOK (Nacionalni okvirni kurikulum). U Nastavnom planu i programu naznačeno je kako je program okviran, a samim time učitelji imaju slobodu mijenjati ga, odnosno korigirati ga prema potrebama učenika. Obvezni dio je slušanje i upoznavanje glazbe. Što se tiče aktivnog muziciranja, učitelj sam bira nastavno područje koje mu najbolje odgovara i za koje je kompetentan. „U nastavnom planu i programu navedeni su svrha nastave glazbene kulture, ciljevi, način provođenja evaluacije, a uz pojedina nastavna područja i učenička postignuća. U tom smislu taj plan i program ima određene elemente nastavnog kurikulumu.“ (Svalina, 2015: 38) U nastavnom planu i programu u uvodu područja Glazbena kultura navodi se između ostalog kako nam glazba može dati snažan doprinos rastućoj potrebi poticanja i izgradnje kulture nenasilja među školskom djecom. Također, navodi se kako su učenicima u nižim razredima (prva četiri (tri)

razreda) nepotrebni udžbenici i radne bilježnice te notni zapisi. „Cilj nastave glazbe u općeobrazovnoj školi uvođenje je učenika u glazbenu kulturu, upoznavanje osnovnih elemenata glazbenoga jezika, razvijanje glazbene kreativnosti, uspostavljanje i usvajanje vrijednosnih mjerila za (kritičko i estetsko) procjenjivanje glazbe.“ (Nastavni plan i program, 2006: 66) U tablici 3 navedene su zadaće nastave glazbene kulture u nižim razredima osnovne škole prema Nastavnom planu i programu.

Tablica 3. Zadaće Glazbene kulture u nižim razredima osnovne škole

<p>Učenike treba:</p> <ul style="list-style-type: none"> • upoznati (metodički vođenim slušanjem) s različitim glazbenim djelima, • upoznati s osnovnim elementima glazbenoga jezika, • poticati na samostalnu glazbenu aktivnost (pjevanje, sviranje).
<ul style="list-style-type: none"> • Zadaća pjevanja pjesama u prvom je redu pjevanje kao takvo a ne (samo) učenje pjesme. • Zadaća sviranja jest sviranje kao takvo a ne (samo) učenje konkretnoga glazbenog komada. • Zadaća slušanja jest razvoj glazbenog ukusa ali i upoznavanje konkretnih glazbenih djela i odlomaka. • Zadaća glazbenoga opismenjivanja je stjecanje samo osnovnih obavijesti o notnom pismu. • Zadaća obradbe glazbenih vrsta i oblika u prvom je redu aktivno slušanje glazbe. Sami su oblici i vrste pritom u drugome planu i verbalno znanje o njima u načelu ne ide dalje od onoga što se može sluhom otkriti na glazbenom primjeru.

Program nastave glazbene kulture, u prva tri razreda osnovne škole, temelji se na glazbenim područjima pjevanja, sviranja, slušanja glazbe i glazbene kreativnosti. U planu i programu za nastavno područje pjevanja piše kako ono razvija osjećaj točne intonacije i ritma, učenik uči glazbeno pamtiti i podiže mu se samopouzdanje. Dijete ne mora naučiti tekst pjesmice napamet (zapamtiti ga). Za nastavno područje sviranja piše kako razvija osjećaj ritma, metra, precizne koordinacije i suradnje. Nastavno područje slušanja glazbe razvija sposobnost slušne koncentracije, specifikacije sluha (mogućnost prepoznavanja zvukova i boja različitih glasova i glazbala), analize odslušanog djela i uspostavlja osnovne estetske

kriterije vrjednovanja glazbe. Nastavno područje glazbene kreativnosti izoštrava pojedine glazbene sposobnosti (intonacija, ritam), razvija senzibilitet za glazbu, potiče maštovitost glazbenoga izraza i samopouzdanje pri iznošenju novih ideja (Nastavni plan i program, 2006).

U nastavnom planu i programu navedeno je da se osim redovne nastave glazbene kulture mogu održavati i izborna nastava te izvannastavne glazbene aktivnosti. U školi se može osnovati zbor, ples, glazbena slušaonica, a naravno, učenici se mogu uključiti i u glazbene projekte (Svalina, 2015).

4. KOMPETENCIJE UČITELJA

Danas se mnogi autori bave pitanjem učiteljskih kompetencija. Prije se pojam kompetencija odnosio na sposobnost obavljanja određenog posla ili zadaće. Na odgojno-obrazovnom području ovaj se pojam pojavljuje nedavno. „U Hrvatskom kvalifikacijskom okviru (2009) kompetencije se definiraju kao znanja i vještine te pripadajuća samostalnost i odgovornost, što se može smatrati optimalnom, razumljivom i mjerljivom strukturom.“ (Šulentić Begić, 2013: 252). Svalina (2015) u svojoj knjizi navodi Mijatovićevu (2000: 158) definiciju prema kojoj je pedagoška kompetentnost definirana kao profesionalna „mjerodavnost visoke stručne razine, u smislu kvalitete pedagoške izobrazbenosti i osposobljenosti učiteljstva. Osposobljenost i ovlaštenje učitelja za odgajanje i obrazovanje stečeno je pedagoškom izobrazbom i stalnim pedagoškim usavršavanjem.“

Šulentić Begić (2013) spominje Woodruffeovo (1991) stajalište koji ističe da je kompetencija skup ponašanja koje osoba mora izvesti da bi zadatke i funkcije posla obavila kompetentno. Kompetentnom osobom smatra se osoba kvalificirana za obavljanje nekog posla. Kompetencije se odnose na sposobnost pojedinca da, u skladu s očekivanjima koja od njega imamo kao stručnjaka kvalificiranoga za neko područje, odgovarajuće i učinkovito obavi određene zadatke (Kaslow, 2004 prema Huić i sur., 2010).

Ako pak govorimo o učiteljevoj kompetenciji, ona je dakle vezana uz predmet koji učitelj predaje (Bilić, 2000) te ima važan učinak na učenikov rad i uspjeh (Šulentić Begić, 2013). Učiteljske se kompetencije ne stječu samo na učiteljskom studiju. Izobrazba učitelja treba biti kontinuirana i cjeloživotna (brojne zemlje dijele takav stav). Učiteljske se kompetencije mogu mijenjati, nisu statične i nepromjenjive te je stjecanje učiteljskih kompetencija dug i kompleksan proces kojeg je potrebno kontinuirano provjeravati, samoprocjenjivati i samovrednovati (Svalina, 2015).

4.1 Kompetencije učitelja za poučavanje glazbe

Glazba je važna za razvoj svakog djeteta i stoga je bitno kakvu glazbu puštamo svojoj djeci, što ona slušaju. Isto tako, važno je kakvu ćemo glazbu kao učitelji puštati svojim učenicima. Kvalitetna nastava u primarnom stupnju obrazovanja prema Dobroti (2000) ovisi o nekoliko elemenata: o koncepciji i satnici predmeta, nastavnoj opremi, općoj duhovnoj klimi i o obrazovanju razrednih učitelja. Međutim, prema Herrold (1991) glazbeno obrazovanje učitelja nije dovoljno za kvalitetno vođenje nastave te ona smatra da bi učitelj trebao

predavati učenicima ono u čemu se on osjeća najsigurnije. Glover i Ward (1994) ističu kako su učitelji sami nesigurni u svoje kompetencije i vještine vođenja i poučavanja nastave glazbene kulture. Učitelji osjećaju kako nisu dovoljno stručni i nemaju potrebne glazbene vještine (Svalina, 2015).

„Učitelji se opiru poučavanju glazbe jer smatraju da nisu za tu nastavu dovoljno kompetentni.“ (Svalina, 2015: 107)

Vesna Svalina provela je istraživanje u kojemu je sudjelovalo 300 učitelja (278 učiteljica i 22 učitelja) želeći utvrditi obilježja glazbene nastave na primarnom stupnju obrazovanja te kako učitelji primarnog obrazovanja procjenjuju svoje kompetencije za poučavanje glazbe. Provedenim istraživanjem Svalina (2015) dolazi do saznanja kako učitelji provode one aktivnosti za koje se osjećaju dovoljno kompetentno i sigurno. Učitelji najčešće provode pjevanje i slušanje glazbe. Što se tiče glazbene pismenosti, manji broj učitelja je naveo kako je u stanju notno zapisati neku melodiju ili je otpjevati po notnom zapisu.

Uz mišljenje da nisu dovoljno kompetentni za poučavanje nastave glazbene kulture, učitelji navode i brojne probleme pri vođenju nastave glazbene kulture. Učitelji su tako navodili da je problem nedovoljno sviranje učitelja na nastavi. Drugi su naveli pjevanje učitelja – uvjereni su da ne pjevaju lijepo i zbog toga im je neugodno. Još jedan problem je što učitelju ne smatraju glazbenu kulturu bitnim (ili barem ne dovoljno bitnim) predmetom za razliku od drugih predmeta. Također, još jedan istaknut problem je manjak opreme i pomagala u učionicama (nedovoljan broj instrumenata).

Djeca su od rođenja u doticaju s glazbom. Ona žele i vole sudjelovati u različitim glazbenim aktivnostima i naš zadatak je, kao učitelja, da im to omogućimo. Možda nismo svi jednako sposobni i nemamo jednake vještine poučavanja nastave glazbene kulture, ali bez dvojbe je točno da se moramo cjeloživotno usavršavati i razvijati svoje sposobnosti i vještine i unaprijediti kompetenciju vođenja nastave glazbene kulture.

5. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE – STAVOVI UČITELJA I STUDENATA O SVIRANJU NA SATU GLAZBENE KULTURE

5.1 Cilj istraživanja i istraživačka pitanja

Cilj istraživanja bio je ispitati stavove učitelja i studenata o sviranju na satu glazbene kulture. U istraživanju se htjelo ispitati imaju li učitelji i studenti pozitivne ili negativne stavove o sviranju na satima glazbene kulture, ali i općenito o sviranju. Također se htjelo ispitati imaju li učitelji i studenti isto mišljenje (jednake stavove) ili pak ne.

Istraživanje polazi od sljedećih pitanja:

1. Sviraju li učitelji svojim učenicima na satu glazbene kulture?
2. Hoće li studenti svirati svojim učenicima u budućnosti?
3. Vole li učitelji svirati i predstavlja li im sviranje na satu stres?
4. Je li studentima sviranje stresno?
5. Vole li učenici kada im učitelji sviraju na satu glazbene kulture?

Zadaci su istraživanja sastaviti instrument pomoću kojeg će se istraživanje provesti, provesti samo istraživanje te interpretirati rezultate.

5.2 Sudionici istraživanja

U istraživanju su sudjelovali studenti Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku (druga, treća, četvrta i peta godina), oni studenti koji imaju kolegij Sviranje te učitelji razredne nastave zaposleni u osnovnim školama Vukovarsko-srijemske i Osječko-baranjske županije (Retkovci, Prkovci, Županja, Cerna, Andrijaševci, Rokovci, Vinkovci, Nijemci, Osijek). U istraživanju su obuhvaćeni prosvjetni djelatnici oba spola bez obzira na vremenski period radnog staža. Sudjelovalo je ukupno 50 studenata i 50 učitelja – 100 sudionika. Sudionici su u istraživanju sudjelovali potpuno anonimno i bili su upoznati s ciljem istraživanja čime je ispoštovana etika istraživanja.

Istraživanje je provedeno u kolovozu 2019. godine.

5.3 Postupci i instrumenti za prikupljanje podataka

Metoda koja se koristila tijekom istraživanja je anketiranje. Instrument koji se koristio tijekom istraživanja jest anketa.

Anketni upitnik učitelja sadržavao je pitanja o spolu i radnom stažu učitelja, je li se učitelj bavio glazbom osim u nastavi, svira li neki instrument, koji i koliko dugo, vole li učenici kada im učitelj svira i svira li im, kakvu vrstu glazbe svira na satu, je li mu sviranje stresno, svira li pod drugim satima osim na satu glazbene kulture, smatra li se dovoljno kompetentnim za vođenje nastave glazbene kulture, sviraju li djeca (koriste li Orffov instrumentarij) te potiču li svoje učenike na glazbeno stvaralaštvo. Anketni upitnik za studente sadržavao je pitanja o spolu, godini studija, je li se student bavio glazbom prije početka svog studija, koji instrument je svirao i koliko dugo, voli li svirati, hoće li svirati svojim učenicima, smatra li student da se sviranje treba izbaciti iz Nastavnog plana i programa, smatra li da je nedovoljno sati za održavanje nastave glazbene kulture, poznaje li Orffov instrumentarij i hoće li poticati svoje učenike na glazbeno stvaralaštvo, smatra li da primjena instrumenata pospješuje stvaralačku aktivnost djece te hoće li držati izvannastavnu aktivnost sviranja ukoliko mu se pruži prilika.

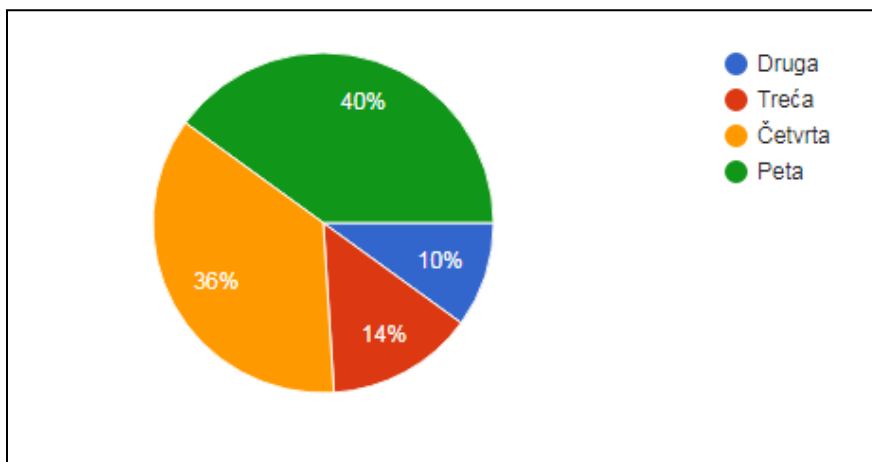
5.4 Rezultati i rasprava

U daljnjem tekstu predstaviti ću rezultate i odgovore provedenog istraživanja u anketnom upitniku kojeg su ispunili studenti i učitelji.

5.4.1 Anketni upitnik za studente

Početno pitanje u anketnom upitniku za studente bio je kojeg je spola ispitanik. 96% ispitanika odnosno sudionika ankete jest ženskog spola (48 studentica), a preostalih 4% (ukupno 2 studenta) muškog su spola. Sljedeće pitanje odnosile se na godinu studija sudionika ankete. Obuhvaćeni su bili studenti druge, treće, četvrte i pete godine od kojih je studenata druge godine bilo ukupno 10% (2 studenta), studenata treće godine bilo je 14% (7 studenata), studenata četvrte godine bilo je 36% (18 studenata) i od studenata pete godine anketu je ispunilo ukupno 40% od ukupnog broja sudionika ankete (20 studenata). Podatke možemo vidjeti prikazane na grafikonu ispod (slika 1).

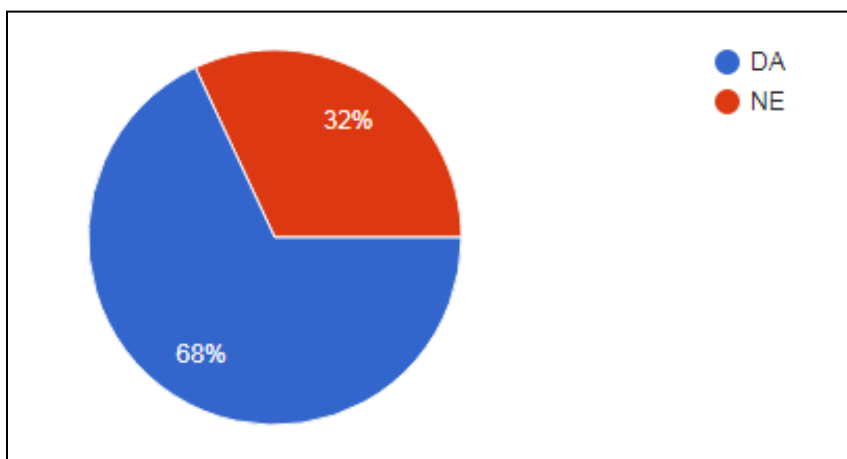
Slika 1. Grafikon godine studija studenata

Sljedećim se pitanjem željelo saznati jesu li se studenti bavili glazbom osim u nastavi (na fakultetu). 60% (30 studenata) odgovorilo je da se nije bavilo glazbom, a 40% odnosno 20 studenata bavilo se glazbom osim u nastavi.

Četvrto je pitanje u anketnom upitniku bilo svira li student neki instrument ili je do sada svirao. 68% studenata je sviralo instrument (34 studenta), a njih 32% (16 studenata) nije sviralo niti jedan instrument. (slika 2)

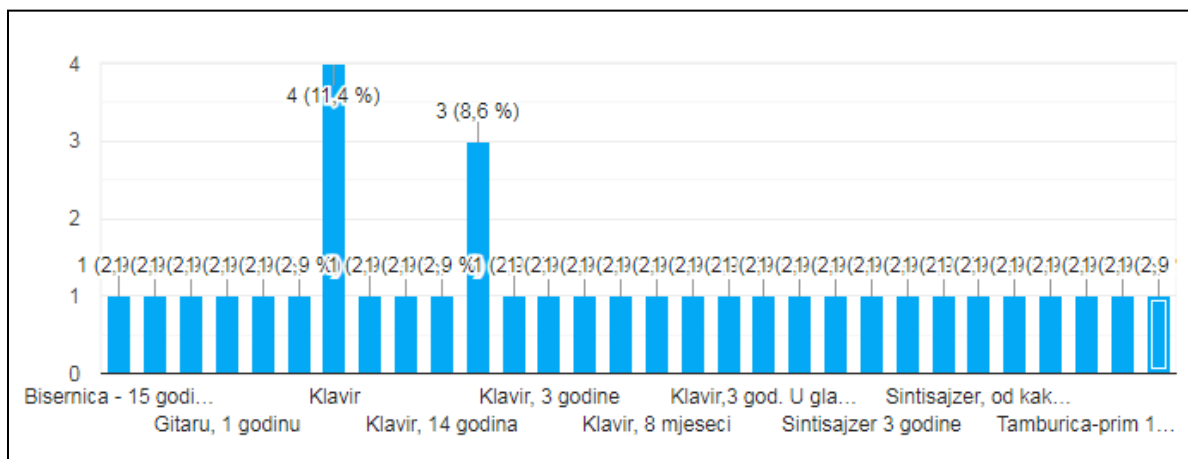
Slika 2. Svira li student neki instrument ili je svirao

5.4.1.1 Studenti koji sviraju

Na pitanje koji instrument i koliko dugo sviraju studenti su ponudili tri različita odgovora. Najviše studenata navelo je da svira klavir (glasovir, sintisajzer), zatim tamburicu (tamburu, bisernicu) i na posljednjem mjestu gitaru. Ukupno 35 studenata odgovorilo je na ovo pitanje (slika 3). Od toga broja 27 studenata navelo je da svira klavir (glasovir, sintisajzer), četiri studenta svira ili je sviralo tamburicu (tamburu, bisernicu), a tri studenta sviraju gitaru. Jedan je student naveo kako ne svira niti jedan instrument. Prosjek godina sviranja studenata koji sviraju klavir iznosi tri godine. Tamburicu u prosjeku studenti sviraju devet godina, a gitaru pet. Možemo zaključiti da je velik broj studenata koji svira klavir počeo svirati taj instrument tek na fakultetu u sklopu kolegija s obzirom da je prosjek sviranja samo tri godine, a u anketnom je upitniku sudjelovalo najviše studenata pete godine.

Slika 3. Koji instrument i koliko dugo studenti sviraju

Sljedeće pitanje u anketnom upitniku odnosilo se na to vole li studenti svirati. 35 studenata (76%) odgovorilo je da voli svirati, a od studenata koji sviraju neki instrument njih 11 je reklo da svirati ne voli (24%).

Na pitanje hoće li studenti svirati svojim učenicima 42 studenta, od 47 ukupnih odgovora, odgovorilo je da hoće (91%), a njih 9% odnosno samo četiri studenta odgovorio je da neće svirati svojim učenicima. Tri studenta koja su odgovorila da neće svirati kao razloge tomu navode:

„Prevelik stres“

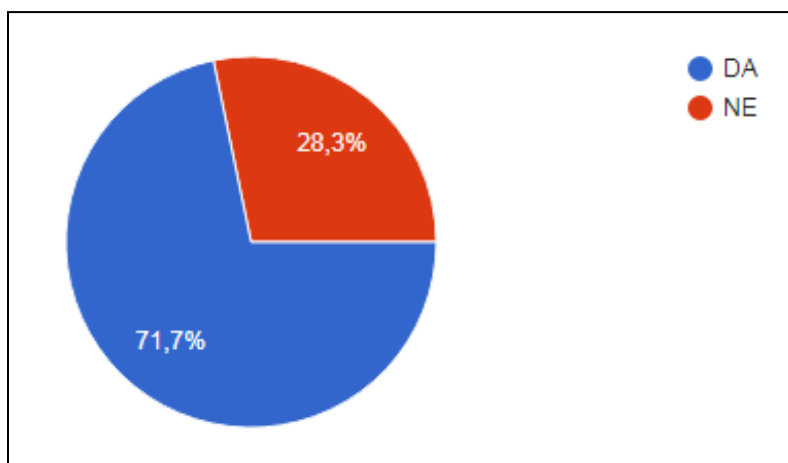
„Zbog straha da ne pogriješim“

„Smatram da se jednako dobro sat može odraditi i uz CD“

Od ukupno 48 studenata na pitanje smatraju li da se može svirati i na drugim satima osim na satu glazbene kulture, 42 je odgovorilo da se može (91%), a četvero njih da se ne može (9%).

Na pitanje hoće li to učiniti studenti odgovaraju (slika 4):

Slika 4. Hoće li studenti svirati svojim učenicima pod drugim satima osim na satu GK

Iz grafikona očitavamo da približno 28% studenata (13 od ukupno 46 odgovora) neće, a 72% studenata (33) hoće svirati i pod drugim satima osim na satu glazbene kulture.

5.4.1.2 Studenti koji ne sviraju

Oni studenti koji su na četvrto pitanje u anketnom upitniku odgovorili da nisu i ne sviraju niti jedan instrument na pitanje zašto to ne čine naveli su sljedeće odgovore (tablica 4).

Tablica 4. Odgovori studenata na pitanje zašto ne sviraju

Student 1	„Ne da mi se“
Student 2	„Ne zanima me to“
Student 3	„Jer ne znam svirati.“
Student 4	„Zato što nisam ništa svirala odmalena“
Student 5	„Nemam mogućnosti“
Student 6	„Nikada me nije zanimalo“
Student 7	„Nemam želju“
Student 8	„Ne volim svirati, ne zanima me to područje i zgdilo mi se zbog načina na koji smo to

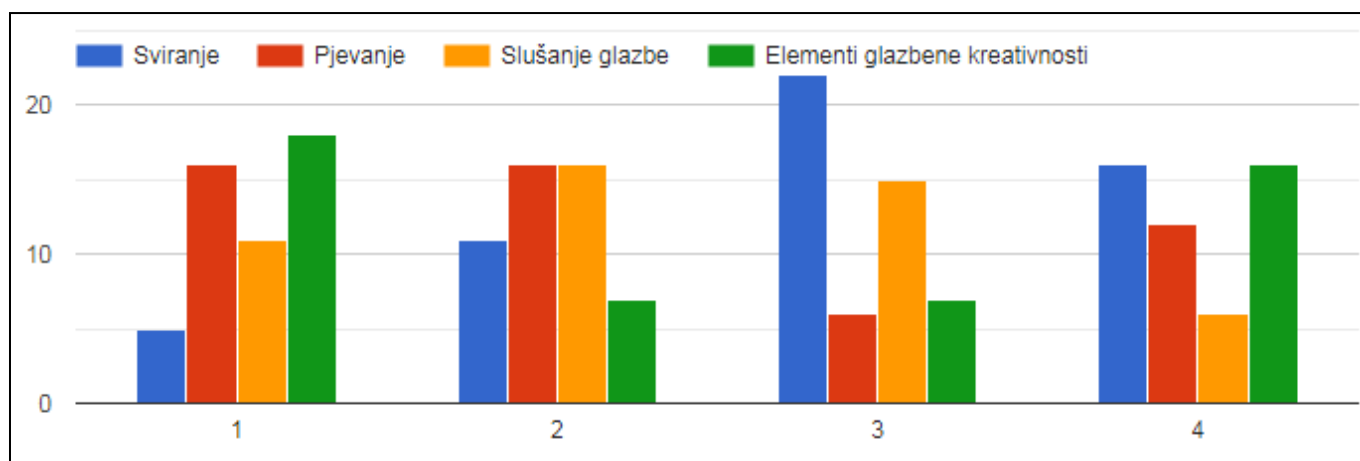

	morali prisilno naučiti na fakultetu.“
Student 9	„Nikada nisam imala veliku želju za sviranjem instrumenta.“
Student 10	„Ne smatram da bi trebala osobno svirati, no glazba koja svira u pozadini tijekom rada npr. u Likovnoj kulturi je uvijek poželjna i motivirajuća.“

5.4.1.3 Područja u nastavi glazbene kulture

Jedanaesto pitanje u anketnom upitniku za studente odnosi se na područja u nastavi glazbene kulture. Prema Nastavnom planu i programu, nastavna područja razredne nastave u osnovnoj školi su pjevanje, sviranje, slušanje glazbe i elementi glazbene kreativnosti. Zadatak studenata bio je poredati područja po važnosti, odnosno student je prema svom osobnom mišljenju rangirao područja prema važnosti. (slika 5). Broj 1 studenti su trebali odabrati kod aktivnosti koju smatraju najvažnijom, a broj 4 kod aktivnosti koju smatraju najmanje važnom.

Slika 5. Nastavna područja podijeljena prema važnosti

U stupčastom dijagramu vidimo da je na prvo mjesto većina studenata stavila elemente glazbene kreativnosti, točnije 18 studenata kao najvažnije područje nastave glazbene kulture odabralo je elemente glazbene kreativnosti, 16 ih je odabralo pjevanje kao najvažnije područje, 11-ero studenata odabralo je slušanje glazbe, a sviranje samo 5 studenata. Na drugo mjesto po redu kao najvažnije područje nastave glazbene kulture 16 je studenata odabralo

slušanje glazbe kao i pjevanje (isto 16 studenata), 11 ih je odabralo sviranje, a sedmero elemente glazbene kreativnosti. Na treće mjesto najviše je studenata odabralo sviranje, ukupno 22 studenta, 15 studenata je odabralo slušanje glazbe, sedam ih je odabralo elemente glazbene kreativnosti, a pjevanje je na treće mjesto stavilo ukupno šest studenata. Na posljednje mjesto, kao najmanje bitno područje nastave glazbene kulture studenti su naveli sviranje (16 studenata) i elemente glazbene kreativnosti (16 studenata). 12 studenata smatra da je pjevanje najmanje bitno, a šest studenata smatra da je slušanje glazbe najmanje bitno područje.

Iz dobivenih podataka možemo vidjeti kako sviranje nikako nije na prvom mjestu kao najvažnije nastavno područje.

5.4.1.4 Treba li izbaciti sviranje iz Nastavnog plana i programa i pitanje kompetentnosti studenata za vođenje nastave glazbene kulture

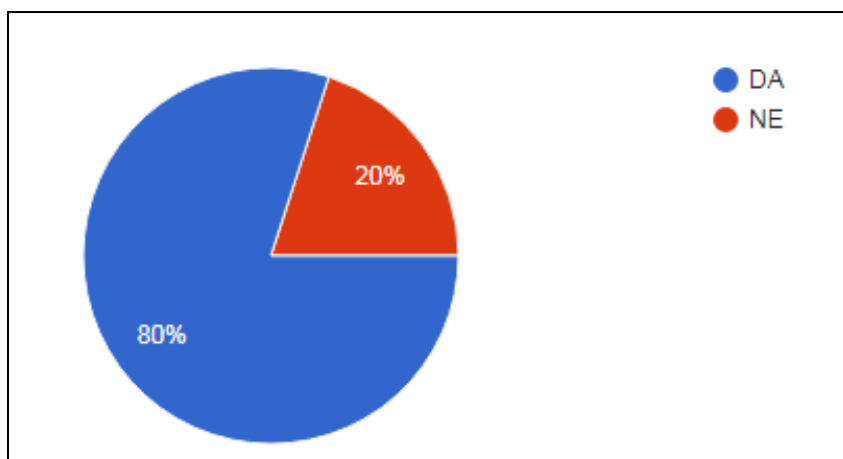
Sljedeća tri pitanja u anketnom upitniku odnose se na područje sviranja i kompetencije studenta.

Na pitanje smatraju li da se sviranje treba izbaciti iz Nastavnog plana i programa, 48 studenata (96%) od ukupno 50 odgovorilo je da ne treba izbaciti sviranje, a dvoje studenata (4%) smatraju da treba izbaciti sviranje iz Nastavnog plana i programa.

28 studenata (56%) smatra da treba dodati još sati iz nastave glazbene kulture (a ujedno i više sviranja), a 22 studenta (44%) ih smatra da to ne treba učiniti.

Zadnje pitanje u ovom dijelu anketnog upitnika odnosi se na kompetencije studenta za vođenje nastave glazbene kulture i provođenje aktivnosti sviranja. 80% studenata (40) smatra da je dovoljno kompetentno i obrazovno voditi nastavu glazbene kulture i provoditi aktivnost sviranja, a 20% (10) ih smatra da nisu dovoljno kompetentni i obrazovani (slika 6).

Slika 6. Smatraju li studenti da će biti dovoljno kompetentni i obrazovani voditi nastavu glazbene kulture i provoditi aktivnosti sviranja?

5.4.1.5 Orffov instrumentarij

Na pitanje znaju li što je dječji (Orffov) instrumentarij 62% studenata odgovorilo je da ne zna što je to (31 student). 38% (19 studenata) je odgovorilo da zna što je to.

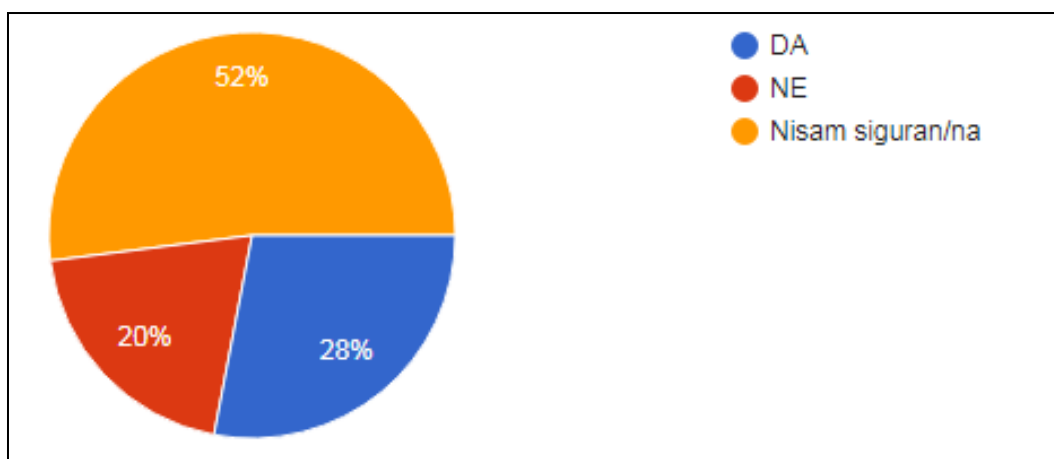
Tako je na sljedeće pitanje hoće li poticati glazbeno stvaralaštvo svojih učenika i sviranje uz korištenje Orffovog instrumentarija 27 studenata (54%) odgovorilo kako ne zna što je to. 21 student (42%) je rekao da će to činiti, a dva su studenta (4%) rekla da neće.

46 studenata (92%) smatra da primjena instrumenata pospješuje stvaralačku aktivnost djece te tako oni brže, lakše i potpunije shvaćaju muziku. Četvero (8%) ih smatra da to nije točno.

Posljednje pitanje (slika 7) u anketnom upitniku za studente vezano je za održavanje izvannastavne aktivnosti. Zanimalo me hoće li studenti, ukoliko im se pruži prilika, provoditi izvannastavnu aktivnost sviranja u školi.

52 % ih nije sigurno (26 studenata), 28% (14 studenata) će provoditi, a 20% (10 studenata) neće provoditi izvannastavnu aktivnost sviranja.

Slika 7. Hoće li studenti provoditi izvannastavnu aktivnost sviranja

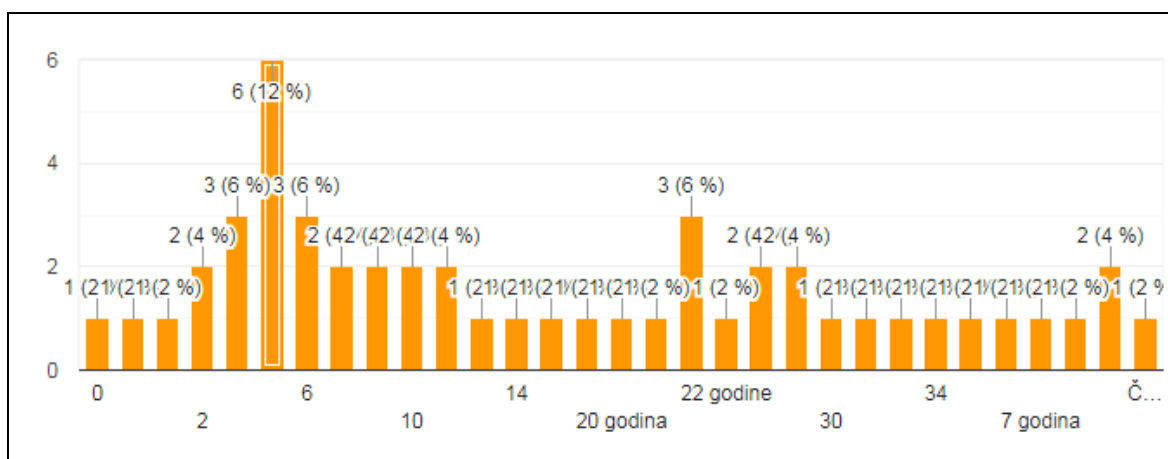

5.4.2 Anketni upitnik za učitelje

Kao i u anketnom upitniku za studente, početno je pitanje bilo pitanje spola učitelja. U anketnom upitniku za učiteljice u potpunosti su svi ispitanici bili ženskoga spola, dakle upitnik su popunjavale učiteljice. Niti jedan učitelj nije ispunio upitnik.

Učiteljice koje su ispunjavale upitnik imale su od svega nekoliko mjeseci radnog staža do najviše četrdeset i jednu godinu radnog staža. Prosjek godina radnog staža učiteljica koje su ispunile anketni upitnik iznosi 12 godina. Na slici 8 prikazan je stupčasti grafikon koji prikazuje odgovore učiteljica.

Slika 8. Broj godina radnog staža učiteljica

Treće pitanje donosi odgovor jesu li se učiteljice bavile glazbom osim u nastavi. 66% učiteljica (33) nije se nikada bavilo glazbom osim u nastavi, a 34% (17) učiteljica bavilo se

glazbom. Nadalje, 24 učiteljice ne sviraju nikakav instrument (48%), a njih 26 (52%) navelo je da svira (tablica 5).

Tablica 5. Postotak sviranja i bavljenja glazbom učitelja

	DA (%)	NE(%)
Učiteljice se bave glazbom osim u nastavi	34	66
Učiteljice sviraju neki instrument	52	48

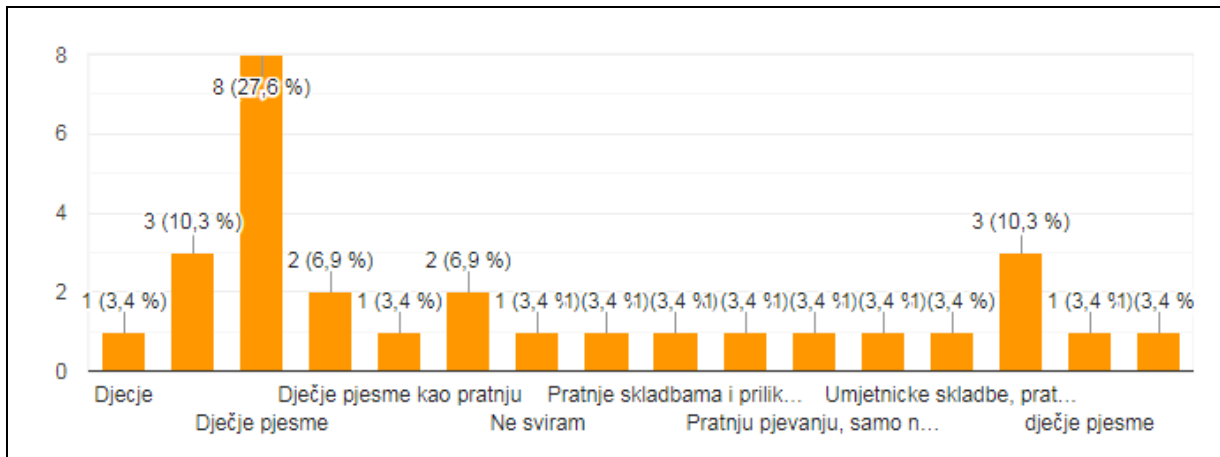
5.4.2.1 Učiteljice koje sviraju

Sljedećih sedam pitanja u anketnom upitnik (od 4. pitanja) odnosilo se na učiteljice koje sviraju ili su svirale neki od instrumenata. Na peto pitanje, koji instrument i koliko dugo sviraju, učiteljice kao odgovore navode harmoniku, blok flautu, tamburicu (bisernica), klavir (glasovir, sintisajzer), gitaru i melodiku¹. Odgovorilo je 28 učiteljica. Harmoniku sviraju četiri učiteljice, blok flautu dvije, tamburicu jedna, klavir svira njih 16, gitaru pet, melodiku tri učiteljice i jedna je navela da ne svira. Iz toga možemo vidjeti kako više učiteljica svira i po dva instrumenta, točnije pet učiteljica svira po dva instrumenta u kombinacijama: harmonika-blok flauta, bisernica-klavir, gitara-harmonika, melodika-blok flauta i gitara-klavir. Odgovori učiteljica prikazani su stupčastim dijagramom (slika 9).

Slika 9. Instrument i broj godina koji učiteljice sviraju

¹ Melodika je instrument koji proizvodi zvuk piskovima, na način sličan harmonici i usnoj harmonici.

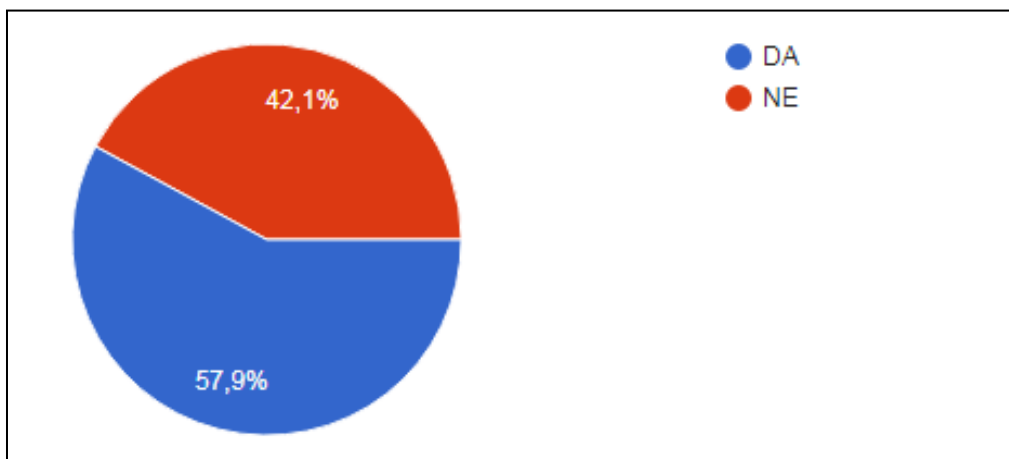

Jedna učiteljica napisala je da svira sve, jedna učiteljica svira samo na udaraljkama, dvije ih sviraju skladbe i kao pratnju skladbama, jedna učiteljica svira glazbene igre, a dvadeset i tri učiteljice sviraju dječje pjesme.

Je li sviranje učiteljicama stresno vidimo iz kružnog grafikona (slika 12) iz kojega možemo iščitati rezultate da je 58% broju učiteljica sviranje stresno (22 učiteljice od njih 38), a 42% broju učiteljica sviranje nije stresno (16 učiteljica).

Slika 12. Je li sviranje učiteljima stresno

Na pitanje smatraju li učitelji da se može svirati i pod drugim školskim satima osim na satu glazbene kulture, 90% ih se slaže da se to može činiti, a 10% da ne može. Dakle, ako je na pitanje odgovorilo 40 učitelja, 36 smatra da se svirati može i pod drugim satima dok ih četiri smatra da se svirati ne može pod drugim satima osim na satu glazbene kulture. Od njih

40, 31 učitelj (77,5%) to i čini, dakle svira i na ostalim satima, a devet učitelja (22,5%) ne svira.

5.4.2.2 Učiteljice koje ne sviraju

One učiteljice koje su na četvrto pitanje odgovorile kako ne sviraju učenicima za razloge navode sljedeće odgovore (tablica 6):

Tablica 6. Zašto učiteljice ne sviraju

Učiteljica 1	„Ne znam.“
Učiteljica 2	„Zaboravila sam ,nisam dugo svirala.“
Učiteljica 3	„Nisam dovoljno kompetentna.“
Učiteljica 4	„Zaboravila sam svirati jer nisam vježbala.“
Učiteljica 5	„Nisam kompetentna.“
Učiteljica 6	„Nisam educirana za to.“
Učiteljica 7	„Slab poticaj u OS.“
Učiteljica 8	„Ne da mi se.“
Učiteljica 9	„Ne znam svirati.“
Učiteljica 10	„Nisam nikad učila svirati osim na faksu.“
Učiteljica 11	„Nisam nikada imala interesa.“
Učiteljica 12	„Zato što su glazbene matrice na CD- puno kvalitetnije od mog sviranja na lošem sintisajzeru.“
Učiteljica 13	„Nemamo instrumente!“
Učiteljica 14	„Nisam išla na tečajeve sviranja.“
Učiteljica 15	„Jer nisam naučila svirati..“
Učiteljica 16	„Nakon što sam na fakultetu naučila svirati nisam imala priliku u tome se usavršiti u nastavi zbog nedovoljnih sredstava za kupnju instrumenata.“
Učiteljica 17	„Nemam afiniteta.“
Učiteljica 18	„Zbog previše vremena koje oduzima vježbanje i priprema.“

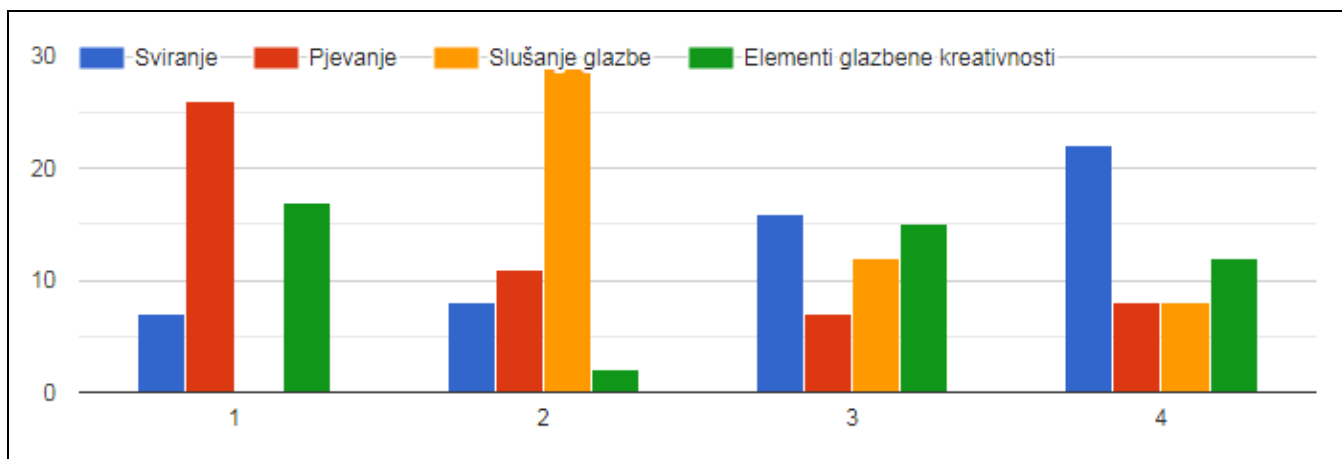
Učiteljica 19	„Ne znam svirati.“
Učiteljica 20	„Neiskusna sam u sviranju.“
Učiteljica 21	„Ne znam dobro,nemam uvjete(instrument).“
Učiteljica 22	„Jer nisam sviranjem ovladala u toj mjeri da bih svirala pred učenicima,teško mi je to.“
Učiteljica 23	„Ne volim, ne ide mi pa brzo odustanem.“
Učiteljica 24	„Nemam vremena.“
Učiteljica 25	„Teško mi je.“
Učiteljica 26	„Nikada nisam imala interesa.“
Učiteljica 27	„Kombinirani razredni odjel, teško je uskladiti vremenski.“
Učiteljica 28	„Radi nedostatka vremena za dobru pripremu. Strah da neću znati odsvirati itd.“
Učiteljica 29	„Ne volim.“
Učiteljica 30	„Zbog zahtjevne pripreme i potrebe vježbanja.“

5.4.2.3 Nastavna područja u glazbenoj kulturi

Trinaesto pitanje u anketnom upitniku za učitelje odnosi se na područja u nastavi glazbene kulture.

Zadatak učitelja bio je poredati područja po važnosti, odnosno učitelj je prema svom osobnom mišljenju rangirao područja prema važnosti (slika 13). Broj 1 učitelji su trebali odabrati kod aktivnosti koju smatraju najvažnijom, a broj 4 kod aktivnosti koju smatraju najmanje važnom.

Slika 13. Nastavna područja prema važnosti

Iz stupčastog grafikona možemo vidjeti da na prvo, kao najvažnije, mjesto učitelji stavljaju pjevanje. 26 učitelja je na prvo mjesto stavilo pjevanje, 17 ih je stavilo elemente glazbene kreativnosti, a 7 sviranje. Niti jedan učitelj slušanje glazbe nije stavio na prvo mjesto.

Na drugo su mjesto učitelji stavili nastavno područje slušanje glazbe (29 učitelja), 11 ih je stavilo pjevanje, a osam sviranje. Elemente glazbene kreativnosti na drugo je mjesto stavilo dva učitelja.

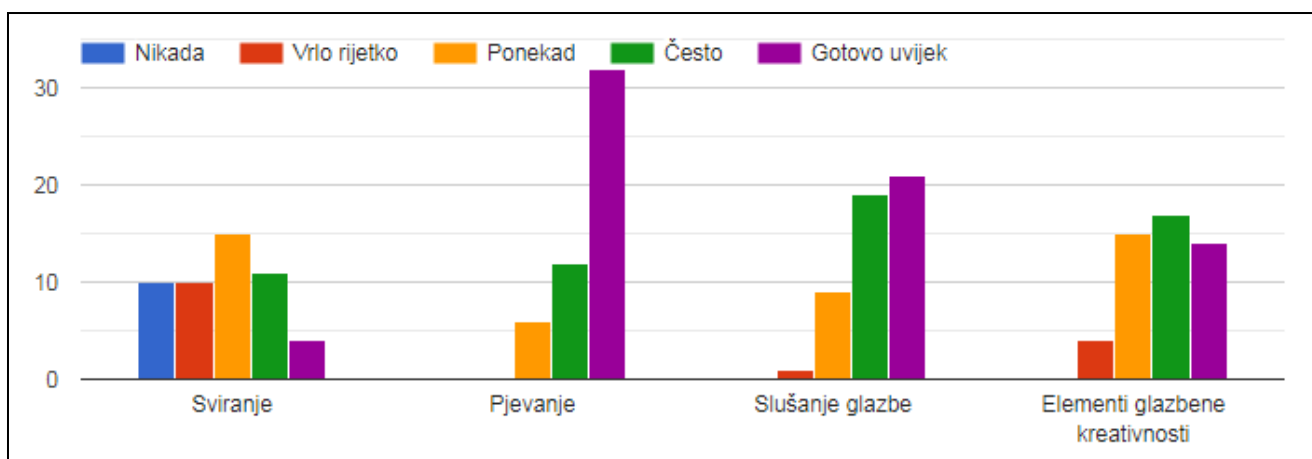
Kao treće po važnosti nastavno područje sviranje bira 16 učitelja, elemente glazbene kreativnosti njih 15, slušanje glazbe 12, a sedam ih je odabralo pjevanje.

Na zadnjem mjestu po važnosti sviranje je odabralo 22 učitelja što dovodi do toga da je od svih nastavnih područja sviranje na zadnjem mjestu po važnosti. 12 je učitelja na zadnje mjesto odabralo elemente glazbene kreativnosti, a po 8 učitelja odabralo je pjevanje i slušanje glazbe kao najmanje bitno.

Ako usporedimo odgovore studenata (slika 5) i učitelja, iz oba stupčasta grafikona možemo vidjeti kako je i studentima i učiteljima pjevanje najbitnije nastavno područje, a sviranje najmanje bitno nastavno područje.

Kada govorimo o aktivnostima pjevanja, sviranja, slušanja glazbe i elemenata glazbene kreativnosti i koliko ih često učitelji provode na satima glazbene kulture dobili smo sljedeće rezultate (slika 14): aktivnost pjevanja učitelji provode gotovo uvijek, aktivnost sviranja većina učitelja provodi ponekad, aktivnost slušanja glazbe većina učitelja provodi gotovo uvijek, a elemente glazbene kreativnosti često.

Slika 14. Koliko često učitelji provode glazbene aktivnosti

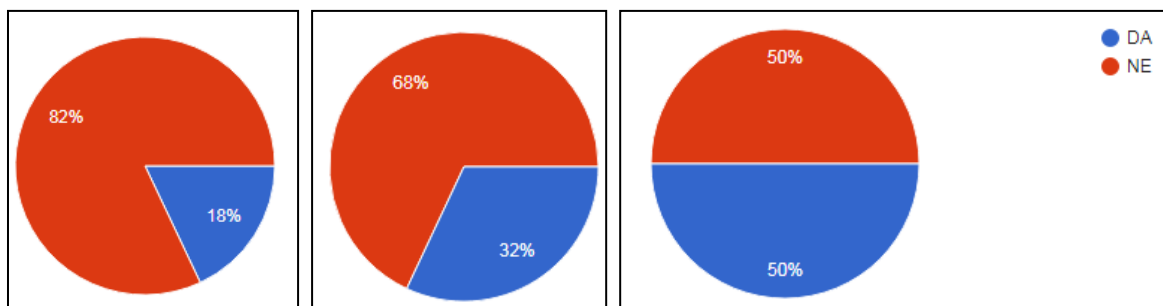

5.4.2.4 Treba li izbaciti sviranje iz Nastavnog plana i programa i pitanje kompetentnosti učitelja za vođenje nastave glazbene kulture

Kao i u anketnom upitniku studenata, učiteljima se postavilo pitanje smatraju li oni da sviranje treba izbaciti iz Nastavnog plana i programa, smatraju li da treba dodati još sati glazbene kulture (ujedno i više sviranja) te smatraju li učitelji da su dovoljno kompetentni i obrazovani voditi nastavu glazbene kulture. Svi su učitelji odgovorili na sva tri pitanja, dakle 50 učitelja dalo je svoj odgovor.

82% ih smatra da sviranje ne treba izbaciti iz Nastavnog plana i programa, a 18% da treba. Nadalje, 68% ih pak smatra kako ne treba dodavati još sati iz nastave glazbene kulture, ali ih 32% smatra da to ipak treba učiniti. Što se tiče pitanja kompetentnosti i obrazovanosti za vođenje nastave glazbene kulture, učitelji su podijeljeni. 50% ih smatra da su dovoljno obrazovani i kompetentni, a 50% ih ipak smatra da nisu dovoljno kompetentni. Slika 15 prikazuje odgovore na sva tri pitanja kružnim grafikonima.

Slika 15. Treba li sviranje izbaciti iz NPP-a, treba li još sati GK i jesu li učitelji dovoljno kompetentni

5.4.2.5 Orffov instrumentarij

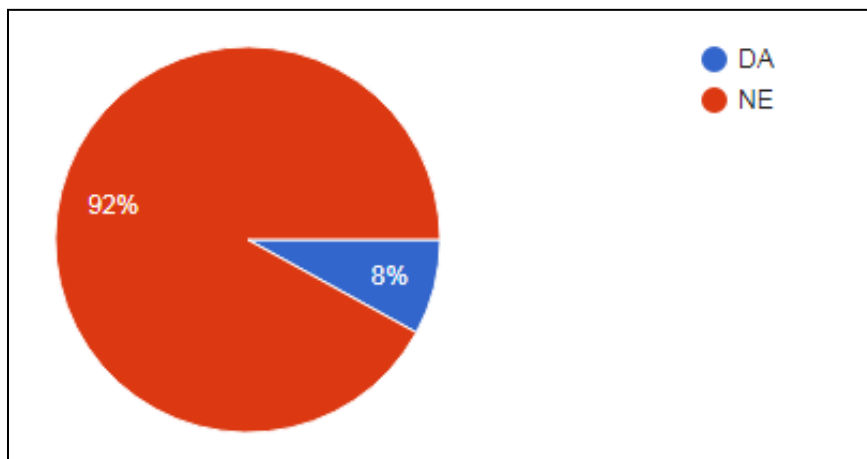
U anketnom upitniku učitelja postavilo se pitanje imaju li oni u školi u kojoj rade mogućnost korištenja Orffovog (dječjeg) instrumentarija. 28 učitelja (56%) ih je navelo kako nema tu mogućnost, a 22 učitelja (44%) ih je navelo da ima.

56% učitelja, njih 28, navelo je da učenici ne koriste dječji instrumentarij, dok je 44% njih, 22 učitelja, navelo da njihovi učenici koriste Orffov instrumentarij.

Iako ih većina ne koristi Orffov instrumentarij gotovo svi učitelji, točnije 90 % učitelja potiče svoje učenike na glazbeno stvaralaštvo, sviranje, improvizaciju i kombiniranje različitih zvučnik efekata.

Posljednje pitanje u anketnom upitnika učitelja odnosi se na provođenje izvannastavne glazbene aktivnosti. 92% učitelja ne provodi niti jednu izvannastavnu glazbenu aktivnost u školi u kojoj radi (slika 15).

Slika 15. Provođe li učitelji izvannastavnu glazbenu aktivnost

6. ZAKLJUČAK

Stav je stečena, relativno trajna i stabilna organizacija pozitivnih i negativnih emocija, vrednovanja i reagiranja prema osobi, grupi, situaciji, ideji i drugome, a ima složenu psihološku strukturu koju čine kognitivna, emocionalna i konativna komponenta (Petz, 2005: 465, prema Nikolić, 2017). Stavovi o glazbenom obrazovanju važan su čimbenik glazbenog obrazovanja budućih i sadašnjih učitelja. Negativni stavovi o sviranju na satu glazbene kulture potiču mišljenje kako je glazbeno obrazovanje namijenjeno samo nadarenima za glazbu. Važno je da se učitelji i budući učitelji nastave razvijaju u smislu razvoja kompetencija za održavanje nastave pa time i sviranja na satima glazbene kulture. Također, važno je poticati svoje učenike na sviranje, to jest glazbeno stvaralaštvo.

Glazbeno-estetsko obrazovanje sastavni je dio općega obrazovanja svakoga čovjeka. Budući da nastavu glazbene kulture u nižim razredima osnovne škole realiziraju razredni učitelji, važnu sastavnicu u interdisciplinarnom obrazovanju učitelja predstavlja upravo specijalizirano, stručno obrazovanje iz područja glazbene umjetnosti (Šenk i Ercegović-Jagnjić, 2004: 116).

Učenici glazbenih škola imaju u većini slučajeva izgrađeniji glazbeni ukus nego učenici koji ne pohađaju glazbenu školu. Pretpostavljamo da je to stečeno sviranjem i slušanjem klasične glazbe. U osnovnoj školi učenicima ne mogu svirati umjetničku glazbu, ali mogu slušati. Slušanjem kvalitetne glazbe razvijamo glazbeni ukus (Šulentić Begić, 2010).

Istraživanjem se željelo ustanoviti imaju li studenti i učitelji pozitivne ili negativne stavove o sviranju na satu glazbene kulture. Analizom rezultata, možemo vidjeti kako i studenti, ali i učitelji imaju negativne stavove ako se radi o njihovom sviranju na satu. Rezultati istraživanja ovog diplomskog rada pokazali su da je studentima sviranje vrlo stresno. Većina studenata nikada nije svirala niti se bavila glazbom. Ista je situacija i sa učiteljima. Učiteljice ne vole svirati zbog straha i nesigurnosti u svoje sposobnosti sviranja.

Ipak, i studenti i učitelji u velikoj većini smatraju da se sviranje ne treba izbaciti iz Nastavnog plana i programa te da kao izborno nastavno područje, onima koji znaju, žele i hoće svirati svojim učenicima, ostane kao opcija i mogućnost. Iako je zadnje nastavno područje po važnosti prema mišljenju učitelja i studenata, obje grupe sudionika smatraju kako je pozitivno poticati svoje učenike na glazbeno stvaralaštvo i sviranje i isto to će činiti. Gotovo svi studenti smatraju kako primjena instrumenata pospješuje stvaralačku aktivnost djece te brže, lakše i potpunije shvaćanje glazbe.

Ako su stavovi učitelja i studenata negativni prema sviranju na satu glazbene kulture tada će i djeca imati predrasude o sviranju i glazbi. Dijete osjeti ono što mi osjećamo. Šaljemo li djeci pozitivnu sliku o glazbi i sviranju i oni sami imat će pozitivne stavove te dobra iskustva o istome. Također, važno je napomenuti da djeca odmalena uče i primaju osnovna znanja, vrijednosti i stavove od svojih roditelja, ali i učitelja. Upravo smo mi, budući učitelji, oni koji će djecu uvesti u svijet glazbe, svijet muziciranja, sviranja i biti zaslužni za njihova iskustva i razmišljanja o glazbi i sviranju.

7. LITERATURA

1. Bezić, Ž. (1999). Waldorfska pedagogija. *Crkva u svijetu*, 34 (4/1999), 437-449.
2. Košta, T. i Desnica, R. (2013). Utjecaj važnijih europskih glazbenih pedagoga na razvoj nastave glazbe u Hrvatskoj i Sloveniji u drugoj polovici 20. stoljeća. *Magistra Iadertina*, 8 (1/2013), 27-37.
3. *Nacionalni okvirni kurikulum* (2011). Zagreb. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
4. *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. (2006). Zagreb. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
5. Nikolić, L. (2017). Stavovi o glazbenom obrazovanju kao čimbenik glazbenog obrazovanja budućih učitelja. *Metodički ogleđi*, 24 (2/2017), 39-55.
6. Paschen, H. (2013). Waldorf Education and Rudolf Steiner Schools as a Topic of Educational Science. *Croatian Journal of Education*, 16 (1/2014), 191-215.
7. Rojko, P. (2012). *Metodika nastave glazbe. Teorijsko-tematski aspekti*. Osijek: Sveučilite Josipa Jurja Strossmayera
8. Svalina, V. (2009). Glazboterapija i djeca s posebnim potrebama. *Tonovi*, 53, 144-153.
9. Svalina, V. (2013). Uključivanje djece mlađe školske dobi u glazbeno-stvaralačke aktivnosti. *Život i škola*, 29 (1/2013), 270-287.
10. Svalina, V. (2015). *Kurikulum nastave glazbene kulture i kompetencije učitelja za poučavanje glazbe*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
11. Šenk, L. i Ercegovac-Jagnjić, G. (2004). Poteškoće u nastavi sviranja na učiteljskom studiju. *Život i škola*, 12 (2/2004), 116-124.
12. Šulentić Begić, J. (2010). Slušanje glazbe u osnovnoškolskoj nastavi. U: Káich Katalin (ur.) *Korszerű módszertani kihívások*, zbornik radova (str. 429-441), Szabadka: Magyar Tannyelvű Tanítóképző.
13. Šulentić Begić, J. (2013). Kompetencije učitelja primarnoga obrazovanja za poučavanje glazbe. *Život i škola*, 29 (1/2013), 252-269.
14. Vidulin, S. i Bolić, M. (2015). Analiza učeničkih postignuća iz područja glazbene umjetnosti u kulture u kontekstu nacionalnog okvirnog kurikuluma. *Život i škola*, 61(2/2015), 109-121.

PRILOZI

Prilog 1. Anketni upitnik za studente

ANKETNI UPITNIK ZA STUDENTE

Poštovana/i,

ovom anketom žele se istražiti Vaši stavovi o sviranju na satu glazbene kulture u svrhu pisanja diplomskog rada.

Anketa je anonimna.

1. Spol: M   Ž

2. Koja ste godina studija?

Druga ___

Treća ___

Četvrta ___

Peta ___

3. Jeste li se ikako bavili glazbom osim u nastavi? DA / NE

4. Svirate li neki instrument ili ste svirali? DA / NE

Na sljedeća pitanja odgovoriti ukoliko je prethodni odgovor bio DA:

5. Koji instrument i koliko dugo svirate? _____

6. Volite li Vi svirati? DA / NE

7. Hoćete li svirati svojim učenicima? DA / NE

Ako je Vaš odgovor NE, zašto? _____

8. Smatrate li da se svirati može osim na satu glazbene kulture i pod drugim školskim satima? DA / NE

9. Hoćete li to činiti? DA / NE

Ako je Vaš odgovor na 4. pitanje bio NE:

10. Zašto ne svirate? _____

11. Poredajte nastavna područja u nastavi glazbene kulture prema njihovoj važnosti.
Broj jedan upišite na crtu kod aktivnosti koju smatrate da je najvažnija, a broj 4 na crtu kod aktivnosti koju smatrate najmanje važnom.

Sviranje__

Pjevanje __

Slušanje glazbe __

Elementi glazbene kreativnosti __

12. Smatrate li da se sviranje treba izbaciti iz Nastavnog plana i programa? DA / NE
13. Smatrate li da treba dodati još sati iz nastave glazbene kulture, a ujedno i više sviranja? DA / NE
14. Smatrate li da ćete biti dovoljno kompetentni i obrazovani voditi nastavu glazbene kulture i provoditi aktivnosti sviranja? DA / NE
15. Znete li što je dječji (Orffov) instrumentarij i koje sve instrumente podrazumijeva? DA / NE
16. Hoćete li poticati glazbeno stvaralaštvo kod svojih učenika i sviranje uz korištenje Orffovog instrumentarija? DA / NE / Ne znam što je to
17. Smatrate li da primjena instrumenata pospješuje stvaralačku aktivnost djece te brže lakše i potpunije shvaćanje muzike? DA / NE
18. Hoćete li, ukoliko Vam se pruži prilika, provoditi izvannastavnu aktivnost sviranja u školi? DA / NE / Nisam siguran/na

Hvala na suradnji!

Prilog 2. Anketni upitnik za učitelje

ANKETNI UPITNIK ZA UČITELJE

Poštovana/i,

ovom anketom žele se istražiti Vaši stavovi o sviranju na satu glazbene kulture u svrhu pisanja diplomskog rada.

Anketa je anonimna.

1. Spol: M   Ž
2. Koliko dugo radite kao učitelj razredne nastave? _____
3. Jeste li se ikako bavili glazbom osim u nastavi? DA / NE
4. Svirate li neki instrument ili ste svirali? DA / NE

Na sljedeća pitanja odgovoriti ukoliko je prethodni odgovor bio DA:

5. Koji instrument i koliko dugo svirate? _____
6. Vole li Vaši učenici kada svirate na satu glazbene kulture? DA / NE
7. Svirate li svojim učenicima? DA / NE
8. Kakvu glazbu svirate ? (dječje pjesme kao pratnju dječjem pjevanju, umjetničke skladbe ili nešto drugo?) _____
9. Je li Vam sviranje na satu glazbene kulture stresno? DA / NE
10. Smatrate li da se svirati može osim na satu glazbene kulture i pod drugim školskim satima? DA / NE
11. Činite li to? DA / NE

Ako je Vaš odgovor na 4. pitanje bio NE:

12. Zašto ne svirate? _____

13. Poredajte nastavna područja u nastavi glazbene kulture prema njihovoj važnosti.
Broj jedan upišite na crtu kod aktivnosti koju smatrate da je najvažnija, a broj 4 na crtu kod aktivnosti koju smatrate najmanje važnom.

Sviranje__
Pjevanje __
Slušanje glazbe __
Elementi glazbene kreativnosti __

14. Koliko često provodite određene glazbene aktivnosti u nastavi glazbene kulture?
Zaokružite broj: 1 – nikada, 2 – vrlo rijetko, 3 – ponekad, 4 – često, 5 – gotovo uvijek

Sviranje 1 2 3 4 5
Pjevanje 1 2 3 4 5
Slušanje glazbe 1 2 3 4 5
Elementi glazbene kreativnosti 1 2 3 4 5

15. Smatrate li da se sviranje treba izbaciti iz Nastavnog plana i programa? DA / NE

16. Smatrate li da treba dodati još sati iz nastave glazbene kulture, a ujedno i više sviranja? DA / NE

17. Smatrate li da ste dovoljno kompetentni i obrazovani voditi nastavu glazbene kulture i provoditi aktivnosti sviranja? DA / NE

18. Imate li u školi u kojoj radite mogućnost korištenja dječjeg (Orffovog) instrumentarija? DA / NE

19. Koriste li ga Vaši učenici na satu glazbene kulture? DA / NE

20. Potičete li svoje učenike na glazbeno stvaralaštvo, sviranje, improvizaciju i kombiniranje različitih zvučnih efekata? DA / NE

21. Provodite li izvannastavnu aktivnost sviranja u školi? DA / NE

Hvala na suradnji!